

MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS

BYROJA E ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Programi mësimor

Historia

për klasën VII

Shkup, 2025

TË DHËNA THEMELORE PËR PROGRAMIN MËSIMOR

Lënda mësimore	<i>Historia</i>
Lloji/kategoria e lëndës mësimore	E detyrueshme
Klasa	VII (e shtatë)
Temat/fushat në programin mësimor	HISTORIA • <i>Evropa në mesjetën e hershme</i> • <i>Ballkani dhe Maqedonia në mesjetën e hershme</i> • <i>Evropa në mesjetën e zhvilluar dhe të vonshme</i> • <i>Ballkani dhe Maqedonia në mesjetën e zhvilluar dhe të vonshme</i> • <i>Ballkani dhe Maqedonia nën sundimin osman</i>
Numri i orëve	2 orë në javë/72 orë në vit
Pajisjet dhe mjetet	• Pajisje digjitale inteligjente. • Libri. • Enciklopedi, fjalorë, atlas historik. • Hartat historike të mesjetës. • Hamer, flipçart, markera, letër vizatimi, ngjyra, vizore, kompas, gërrshërë, ngjitës, shirit ngjitës, kompjuter, projektor LCD • Fletët e punës (sipas librit/manualit), hartat memece. • Kalendari i llogaritjes së kohës dhe ilustrimet nga kalendarët historikë. • Paraqitje ilustruese e periudhave historike. • Përshkrime të vendeve arkeologjike dhe monumenteve kulturore e historike të mesjetës në botë dhe vendin tonë. • Shiriti kohor për ngjarjet e kaluara. • Revista, gazeta, portale interneti, rrjete sociale. • Përmbajtje të xhiruara audiovizuale, aplikacione, të përshtatura për moshën e nxënësve. • Burime të tjera mësimore: monumentet e kulturës, muzetë, bibliotekat, institucionet kombëtare.
Normativi i kuadrit mësimor	Mësimi i lëndës së Historisë në klasën e shtatë mund të realizohet nga:

	- profesor i diplomuar në histori, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të marra sipas SETK ose të shkallës së përfunduar VII/1 - historian i diplomuar, niveli i kualifikimit VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të arritura sipas SETK ose të shkallës së përfunduar VII/1. - historian-arkivist i diplomuar, me përgatitje pedagogjike-psikologjike dhe metodike të akredituar në institucionet e arsimit të lartë, niveli VI A sipas kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të arritura sipas SETK ose të shkallës së përfunduar VII/1. - profesor i diplomuar i historisë/arkeolog i diplomuar, me përgatitje pedagogjike-psikologjike dhe metodike të akredituar në institucione të arsimit të lartë, Niveli VI A sipas Kornizës maqedonase të kualifikimeve dhe së paku 240 kredi të arritura sipas SETK ose të shkallës së përfunduar VII/1.
--	---

LIDHSHMËRIA ME STANDARDET KOMBËTARE

Rezultatet e mësimi të paraqitura në programin mësimor shpijnë drejt përvetësimit të kompetencave në vijim të përfshira me fushën

Shoqëria dhe kultura demokratike nga Standardet kombëtare:

<i>Nxënësi/nxënësja di dhe/ose është i aftë:</i>	
VI-A.1	të shpjegojë se si faktorët shoqërorë ndikojnë mbi personalitetin dhe mjedisin dhe t'i marrë parasysh kur formon opinione dhe kur merr vendime;
VI-A.2	ta analizojë sjelljen e vet në mënyrë që të përmirësohet, duke vendosur qëllime realiste dhe të arritshme për veprim aktiv në komunitet;
VI-A.3	t'i formulojë dhe argumentojë pikëpamjet e veta, t'i dëgjojë dhe analizojë pikëpamjet e të tjerëve dhe t'i trajtojë me respekt edhe kur nuk pajtohet;
VI-A.4	të reflektojë në mënyrë kritike mbi vlerat dhe sjelljet e ndryshme personale dhe shoqërore në kontekste të ndryshme (veçanërisht në situata të ndjeshme etike), të respektojë normat dhe vlerat e pranura shoqërore, por edhe t'i sfidojë ato kur ai mendon se është e nevojshme;
VI-A.5	t'i kuptojë dallimet midis njerëzve mbi çfarëdo baze (gjinia dhe përkatësia etnike, mosha, aftësitë, statusi shoqëror etj.);
VI-A.6	të njeh praninë e stereotipave dhe paragjyqimeve të vetja dhe të tjerët dhe të kundërshtojë diskriminimin;
VI-A.7	të njeh manifestimin e dhunës verbale dhe fizike në mjedisin e vet, t'i perceptojë pasojat e dhunës dhe ta kundërshtojë atë;
VI-A.8	të kuptojë se çfarë i lidh dhe çfarë i ndan njerëzit në komunitet, të gjejë mënyra për të kontribuar në përparimin e komunitetit, duke marrë parasysh nevojat dhe interesat e të gjithëve;
VI-A.9	të njeh grupet e ndjeshme në shoqëri, të marrë pjesë në aksione humanitare dhe vullnetare dhe t'i mbështesë ato;

VI-A.12	t'i analizojë dhe diskutojë në mënyrë kritike vlerat e shoqërisë civile, rolet dhe sjelljet e ndryshme të qytetarëve dhe rolin e tij/saj në të;
VI-A.13	ta analizojë konceptin e të drejtave të njeriut dhe të drejtave të fëmijëve, t'i identifikojë rastet e shkeljes së të drejtave dhe të ndërmarrë veprime për respektimin joselektiv të tyre;
VI-A.14	t'i analizojë dhe diskutojë përgjegjësitë e ekzekutivit, legjislativit dhe gjyqësorit në shtetin juridik dhe rolin e shtetit në mbrojtjen e të drejtave të njeriut;
VI-A.15	t'i identifikojë situatat në të cilat qytetarët mund të ndikojnë në jetën e komunitetit dhe të angazhohet në përmirësimin e kushteve;
VI-A.16	të njohë situatat e abuzimit me pushtetin, të shpjegojë efektet e dëmshme të korrupsionit tek individi, grupi dhe shoqëria dhe të kundërshtojë fenomene të tilla në mjedis;
VI-A.19	ta shpjegojë rëndësinë e proceseve demokratike në shoqëri dhe të zbatojë parimet e pjesëmarrjes demokratike brenda shkollës;
VI-A.21	të dallojë kuptimin e termave: komb, popull, bashkësi etnike, qytetarë dhe individë; mbi fenomenet: përkatësi etnike dhe kombëtare, patriotizëm dhe nacionalizëm, shumicë dhe pakicë; si dhe konceptet: territori, rajoni, shteti, shoqëria, qeveria, etj. dhe t'i përdorë ato në mënyrë të përshtatshme në kontekste të ndryshme me të cilat lidhen;
VI-A.22	t'i identifikojë dhe respektojë të gjitha simbolet kombëtare të shtetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe të shfaqë ndjenjën e përkatësisë ndaj shtetit;
VI-A.23	t'i identifikojë veçoritë gjeografike të kontinenteve, rajoneve dhe vendeve në botë dhe t'i lidhë ato me zhvillimin e tyre shoqëror;
VI-A.24	t'i identifikojë karakteristikat gjeografike të vendit tonë dhe t'i ndërlidhë ato me zhvillimin shoqëror;
VI-A.25	t'i shpjegojë karakteristikat e mjediseve natyrore dhe shoqërore dhe lidhjen e tyre me organizimin e jetës së njerëzve;
VI-A.27	ta tregojë dhe shpjegojë historinë (sociale, kulturore dhe politike) të popullit të vet dhe historitë e popujve të tjerë që jetojnë në vendin tonë dhe në rajon, me veçoritë e tyre dhe në kontekstin e së kaluarës së përbashkët historike;
VI-A.29	t'i identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë midis feve më të përhapura në botë dhe ateizmit/agnosticizmit, me theks të veçantë në normat dhe vlerat etike që ato përfaqësojnë.
<i>Nxënësi/nxënësjë kupton dhe pranon se:</i>	
VI-B. 1	nuk guxon të diskriminojë në bazë të dallimeve midis njerëzve (gjinisë dhe përkatësisë etnike, moshës, aftësitë, statusi shoqëror, etj.);
VI-B. 2	të gjithë njerëzit, përfshirë fëmijët, kanë të drejtë të shprehin mendimet dhe pikëpamjet e tyre dhe të marrin pjesë në vendimmarrje në lidhje me nevojat dhe interesat e tyre;
VI-B.4	respektimi jo-selektiv i të drejtave dhe lirive të njeriut është vendimtar për mirëqenien e individëve dhe të shoqërisë në tërësi;
VI-B.5	barazia dhe kohezioni social janë të nevojshme për funksionimin e suksesshëm të komunitetit;
VI-B.6	angazhimi personal dhe bashkëpunimi me të tjerët janë të rëndësishme për arritjen e interesit të përbashkët publik;

VI-B.7	çdo qytetar është i detyruar të veprojë me përgjegjësi ndaj bashkëqytetarëve të tij, komunitetit dhe shoqërisë në tërësi, duke pasur parasysh vazhdimisht pasojat e veprimeve të tij për të tjerët dhe mjedisin;
VI-B. 8	çdo qytetar është i detyruar të respektojë ligjet, rregullat dhe rregulloret që rregullojnë sjelljen e njerëzve dhe funksionimin e institucioneve;
VI-B.9	çdo qytetar duhet të marrë përgjegjësinë për ndryshimet në natyrë të shkaktuara nga aktivitetet e njeriut;
VI-B.11	çdokush ka të drejtë të zgjedhë se cilën fe e konsideron të tij/saj, gjegjësisht të zgjedhë që të mos i përkasë asnjë feje/besimi, pa asnjë pasojë nga zgjedhja e bërë;
VI-B.12	vendi ynë është një shoqëri multikulturore/multi-etnike e banuar nga pjesëtarë të kulturave/etnive të ndryshme dhe secili prej qytetarëve të tij është përgjegjës për të kontribuar në shkëmbimin ndërkulturor dhe respektimin e të drejtave të njeriut në interes të jetesës së përbashkët në një shoqëri të integruar, etnikisht kohezive;
VI-B. 13	identiteti kombëtar, i cili rrjedh nga përkatësia e shtetit të Republikës së Maqedonisë së Veriut, është një komponent i rëndësishëm i identitetit të gjithë qytetarëve të shtetit.

Programi mësimor, gjithashtu përfshin kompetencat përkatëse nga fushat e mëposhtme transversale të Standardeve Kombëtare:

Shkrim-leximi gjuhësor, matematika dhe shkencat natyrore, shkrim-leximi digjital, zhvillimi personal dhe social, teknika, teknologjia dhe sipërmarrësi dhe shprehja artistike dhe kultura

<i>Nxënësi/nxënësja di dhe është i/e aftë:</i>	
I-A.2	të njohë dhe të përdorë forma të ndryshme e të shprehurit me shkrim: letrare (poemë, tregim të shkurtër, prezantim/fjalim, ese letrare, ditar etj.) dhe joletrare (ese tematike, raport, kërkesë, njoftim, reklamë etj.);
I-A.3	të udhëheqë një dialog kritik dhe konstruktiv, duke i shprehur pikëpamjet e tij në mënyrë argumentuese;
I-A.5	të përgatisë dhe të mbajë një fjalim me përmbajtje të ndryshme dhe për një qëllim të ndryshëm, duke marrë parasysh audiencën (mosha dhe diversiteti etnik/kulturor);
I-A.8	të kuptojnë përmbajtjen e mesazheve audio: të jenë në gjendje të nxjerrin, analizojnë, vlerësojnë dhe përmbledhin informacionin nga mesazhet dhe t'i shprehin ato (me shkrim dhe me gojë) me fjalët e tyre;
I-A.9	të kuptojë përmbajtjen e një teksti të shkruar: të jetë në gjendje të nxjerrë, analizojë, vlerësojë dhe përmbledhë informacionin nga teksti dhe ta shprehë atë (me shkrim dhe me gojë) me fjalët e veta;
I-A.10	të kuptojë përmbajtjet e paraqitura vizualisht (diagramë, tabela dhe grafikone, ilustrime, animacione etj.), të jetë në gjendje të veçojë, analizojë, vlerësojë dhe përmbledhë përmbajtjet e paraqitura vizualisht dhe t'i shpjegojë ato (me shkrim dhe me gojë);
I-A.12	të përdorë informacionin nga burime dhe media të ndryshme dhe t'i uqaset atyre në mënyrë kritike, duke marrë parasysh burimin, kontekstin, qëllimin dhe besueshmërinë e informacioneve të prezantuara.
III-A.5	të rekomandojë/zbatojë një shkallë në kontekste të ndryshme të jetës së përditshme,

III-A.16	të bëjë dhe të përdorë vizatime në shkallë dhe të interpretojë hartat,
III-A.25	të vendosë se si të kontrollojë rezultatet dhe mendojë nëse përgjigja është e arsyeshme në kontekstin e problemit,
III-A.29	të shqyrtojë dhe të zgjedhë idetë, të vëzhgojë, të parashikojë dhe të vendosë supozime (hipoteza), të mbledhë dhe vlerësojë provat, të kontrollojë parashikimet, të planifikojë, organizojë dhe të kryejë hulumtime, të regjistrojë, përpunojë, analizojë dhe paraqesë rezultatet, të evaluojë dhe diskutojë konkluzionet;
III-A.67	të orientohet në hapësirë me ndihmën e skicave, hartave, regjistrimeve dhe paraqitjeve digjitale në zonat e dhëna gjeografike;
IV-A.9	në komunikimin me të tjerët në hapësirën digjitale multikulturore, respekton pjesëmarrësit e ndryshëm dhe ndjek normat ligjore, kulturore dhe etike të sjelljes në hapësirën digjitale;
IV-A.10	të kujdeset për identitetin, sigurinë dhe reputacionin e tij digjital dhe të respektojë politikat e privatësisë;
IV-A.12	të hulumtojë mundësitë për përdorimin e modeleve dhe simulimeve të ndryshme, duke kombinuar paraqitje statike dhe dinamike, zë, tekst dhe fotografi për të modifikuar ose krijuar produkte të thjeshta multimediale krijuese me një qëllim të caktuar dhe për një audiencë specifike;
IV-A.13	të definojë kriteret e cilësisë për produktet dhe zgjidhjet digjitale, duke përfshirë inovacionin dhe dobinë;
V-A.3	të identifikojë komponentët e ndryshëm të identitetit të vet, i cili ndërtohet mbi bazën e përkatësisë në grupe të ndryshme shoqërore (për shembull: gjinia, identiteti etnik dhe kombëtar) dhe të roleve të ndryshme që ka në jetë (për shembull: nxënës, djali/bija);
V-A.4	të vlerësojë aftësitë dhe arritjet e veta (duke përfshirë pikat e forta dhe të dobëta) dhe në bazë të tyre të përcaktojë prioritetet që do të mundësojnë zhvillimin dhe avancimin e tij/saj;
V-A.5	të njohë emocionet tek vetja dhe tek të tjerët, të perceptojë pasojat e reagimeve të veta emocionale në situata të ndryshme dhe të përdorë strategji të përshtatshme për t'u përballur me emocionet;
V-A.6	të vendosë synime për mësimin dhe zhvillimin personal dhe të punojë në tejkalimin e sfidave që dalin në rrugën drejt realizimit të tyre;
V-A.7	të përdorë përvojat e veta për të lehtësuar mësimin e tij dhe për të përshtatur sjelljen e tij në të ardhmen;
V-A.8	të organizojë kohën e tij/saj në atë mënyrë që t'i mundësojë atij/asaj të arrijë në mënyrë efikase dhe efektive qëllimet e përcaktuara dhe të kënaqë nevojat e veta;
V-A.9	të parashikojë pasojat e veprimeve të tij dhe të veprimeve të tjerëve për veten dhe për të tjerët;
V-A.10	të zbatojë parimet etike të vlerësimit të së drejtës dhe të gabuarës në veprimet e veta dhe të tjerëve dhe të shfaqë tipare të virtytshme të karakterit (siç janë: ndershmëria, drejtësia, respekti, durimi, kujdesi, mirësjellja, mirënjohja, vendosmëria, guximi dhe vetëdisiplina);
V-A.11	të veprojë në mënyrë të pavarur, me vetëdije të plotë se kujt, kur dhe si mund të kërkojë ndihmë;
V-A.12	me sukses të përballët me presionet sociale;
V-A.13	të komunikojë me të tjerët dhe të paraqitet në mënyrë të përshtatshme për situatën;
V-A.14	të dëgjojë në mënyrë aktive dhe të përgjigjeni siç duhet, duke treguar ndjeshmëri dhe mirëkuptim për të tjerët dhe duke shprehur shqetësimet dhe nevojat tuaja në mënyrë konstruktive;
V-A.15	të bashkëpunojë me të tjerët në arritjen e qëllimeve të përbashkëta, duke ndarë pikëpamjet dhe nevojat e veta me të tjerët dhe duke marrë parasysh pikëpamjet dhe nevojat e të tjerëve;

V-A.16	të njohë problemet në marrëdhëniet me të tjerët dhe t'i qaset në mënyrë konstruktive zgjidhjes së konflikteve, duke respektuar të drejtat, nevojat dhe interesat e të gjitha palëve të përfshira;
V-A.17	të kërkojë informatë kthyesë dhe mbështetje për veten, por edhe të jep informatë kthyesë konstruktive dhe mbështetje në dobi të të tjerëve;
V-A.18	të hulumtojë, të bëjë pyetje përkatëse, me qëllim për të zbuluar problemet, për të analizuar dhe vlerësuar informacionet dhe propozimet dhe për të kontrolluar supozimet;
V-A.19	të jep propozime, të shqyrtojë mundësi të ndryshme dhe të parashikojë pasojat me qëllim për të nxjerrë konkluzione dhe për të marrë vendime racionale;
V-A.21	të analizoj, vlerësoj dhe përmirësoj të mësuarit e tyre;
VII-A.9	të marrë pjesë aktive në punën ekipore sipas rregullave të miratuara më parë dhe me respekt të vazhdueshëm për rolin dhe kontributin e të gjithë anëtarëve të ekipit;
VIII-A.3	të shpreh idetë, përvojat dhe emocionet e veta, duke përdorur forma artistike ose forma të tjera të shprehjes krijuese (individuale ose kolektive);
VIII-A.5	të manifestojë njohuri për kulturën e vet dhe mënyrat e ndryshme të shprehjes së saj përmes letërsisë dhe arteve vizuale, muzikës dhe valleve, ndërtimeve dhe produkteve të tjera kulturore;
VIII-A.6	të identifikojë dallimet dhe ngjashmëritë ndërmjet kulturës së vet dhe kulturave të tjera në mjedisin e ngushtë e më të gjerë dhe të analizojë lidhjen dhe ndërvlerësinë e tyre;
VIII-A.7	të njohë dhe të shpjegojë se si veçoritë kulturore ndryshojnë me kalimin e kohës dhe në kontekste të ndryshme;
VIII-A.10	të identifikojë dhe rishqyrtojë stereotipet dhe paragjykimet ndaj pjesëtarëve të grupeve të tjera kulturore që manifestohen në mjedisin e tij/saj;
VIII-A.12	të interpretojnë botën jo vetëm nga këndvështrimi i pjesëtarëve të kulturës së tyre, por edhe nga këndvështrimi i kulturave të tjera.
<i>Nxënësi /nxënësjë kupton dhe pranon se:</i>	
I-B.1	nëpërmjet studimit të gjuhës amtare zhvillohet identiteti i vet gjuhësor dhe kulturor dhe nëpërmjet komunikimit gjuhësor transmetohet trashëgimia kulturore dhe kultura e të jetuarit;
I-B.3	nëpërmjet leximit të teksteve me përmbajtje dhe strukturë të ndryshme zhvillohet shkrim-leximi, krijohet një këndvështrim më i gjerë për veten dhe botën dhe nxitet shkrimi nga nevoja dhe kënaqësia;
I-B.4	përmbajtja dhe mënyra e shprehjes së mendimit mund të kontribuojë në ruajtjen dhe përmirësimin e komunikimit, por edhe të shkaktojë keqkuptime dhe konflikte;
III-B.5	kurioziteti dhe inovacioni janë kryesore për zhvillimin e mendimit kërkimor shkencor;
III-B.9	duhet të kuptojë avantazhet, kufizimet dhe rreziqet e teorive shkencore dhe zbatimin e tyre dhe të tregojë një qëndrim të zhvilluar ndaj marrjes së vendimeve të drejta dhe ndërtimit të vlerave, duke përfshirë edhe aspektin moral në zgjidhjen e problemeve.
IV-B.3	potencialet e TIK-ut do të rriten dhe duhet të monitorohen dhe përdoren, por gjithashtu duhet të ketë një qëndrim kritik ndaj besueshmërisë, konfidencialitetit dhe ndikimit e të dhënave dhe informacioneve që janë në dispozicion përmes pajisjeve digjitale;
IV-B.4	në hapësirën digjitale është e rëndësishme të sigurohet mbrojtja e identitetit, privatësisë dhe sigurisë emocionale, të mos përdoret gjuha e urrejtjes dhe dhuna kibernetike dhe të respektohen rregullat dhe normat e komunikimit në komunitetet digjitale;

IV-B.5	Informacionet e disponueshëm në hapësirën digjitale duhet të përdoren në mënyrë etike, sipas rregullave të përcaktuara dhe për të mirën e njerëzve;
V-B.2	njohja e identitetit të vet kontribuon në forcimin e vetëbesimit dhe zhvillimit personal;
V-B.3	arritjet e veta dhe mirëqenia varen në masën më të madhe nga përpjekja që investon dhe nga rezultatet që ai /ajo arrin;
V-B.4	çdo veprim që ai ndërmerr ka pasoja për të ose për mjedisin e tij;
V-B.7	iniciativa, këmbëngulja, qëndrueshmëria dhe përgjegjësia janë të rëndësishme për kryerjen e detyrave, arritjen e qëllimeve dhe tejkalimin e sfidave në situatat e përditshme;
V-B.8	ndërveprimi me të tjerët është i dyanshëm - pasi ai/ajo ka të drejtë t'u kërkojë të tjerëve të kënaqin interesat dhe nevojat e tij/saj, gjithashtu ai/ajo ka përgjegjësinë t'u japë hapësirë të tjerëve për të kënaqur interesat dhe nevojat e tyre;
V-B.9	kërkimi i informatës kthyesë dhe pranimi i kritikave konstruktive çon në përparimin personal në plan individual dhe shoqëror;
VII-B.4	etika e punës, ndjeshmëria kulturore dhe qëndrimi ndaj të tjerëve janë të rëndësishme për krijimin dhe ruajtjen e një klime pozitive pune;
VII-B.5	burimet nuk janë të pakufizuara dhe duhet të përdoren me përgjegjësi;
VIII-B.3	respektimi dhe promovimi i kulturës së vet kontribuon në forcimin e identitetit dhe dinjitetit kulturor;
VIII-B.4	diversiteti kulturor ndikon në zhvillimin e identitetit të pjesëtarëve të kulturave të ndryshme;
VIII-B.5	dallimet ndërmjet kulturave duhet të shihen si një mundësi për të mësuar dhe si një sfidë për mirëkuptim dhe përparim të ndërsjellë;
VIII-B.6	respektimi dhe promovimi i kulturave të tjera kontribuon në sigurimin e respektimit të kulturës së vet nga të tjerët.

REZULTATET E MËSIMIT

Tema: EVROPA NË MESJETËN E HERSHME

Gjithsej: 15 orë

Rezultatet e mësimit

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/ e aftë të:

1. njeh rëndësinë e mesjetës në historinë e njerëzimit;
2. emërton shtetet evropiane më të zhvilluara në mesjetën e hershme dhe i vendos ato në një hartë historike dhe në shirit kohor;
3. shpjegon shkaqet dhe pasojat e migrimit të madh të popujve;
4. përshkruan format e organizimit shtetëror dhe shoqëror të shteteve në mesjetën e hershme dhe shpjegon dallimet e tyre;
5. përshkruan fushatat më të rëndësishme ushtarake të sundimtarëve evropianë në mesjetën e hershme dhe shpjegon pasojat e tyre në ndryshimet politike dhe territoriale në Evropë;
6. përshkruan arritjet kulturore, shkencore dhe teknologjike të shteteve evropiane në mesjetën e hershme dhe njeh ndikimin e tyre në shoqërinë moderne;
7. njeh dallimet dhe ngjashmëritë ndërmjet Krishterimit dhe Islamit.

Nxënësi/nxënësja do të:

1. të zhvillojë respektin për trashëgiminë kulturore të Evropës dhe Bizantit në mesjetën e hershme.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Koncepti dhe kuptimi i mesjetës (Mesjeta, periodizimi, mesjeta e hershme, mesjeta e zhvilluar, mesjeta e vonë, burimet, kuptimi)	• Shpjegon periodizimin e mesjetës. • Përcakton në shiritin kohor mesjetën e hershme, mesjetën e zhvilluar dhe ate të vonë. • Thekson burimet kryesore për historinë e mesjetës. • Njeh rëndësinë e periudhës mesjetare në historinë e njerëzimit.
• Dyndja e madhe e popujve dhe mbretëritë e hershme evropiane (Ndryshimet klimatike, Porta e Popujve, Aleanca fisnore, gotët, hunët, vandalët, Khanati (shteti) avar, sllavët, Atilla, Beteja e popujve)	• Përcakton drejtimitet e lëvizjes së fiseve në një hartë historike. • Shpjegon shkaqet dhe pasojat e Dyndjes së madhe të popujve. • Thekson mbretëritë më të rëndësishme të mesjetës së hershme dhe shpjegon karakteristikat e tyre.

• Shteti i Frankëve (Merovingët, Karolingët, Klodoviku, Pepin i Shkurtër, Karli i Madh, Ahen, Verdun, Shteti i Papës, perandoria)	• Përcakton kohën dhe hapësirën e krijimit të Shtetit Frank në një hartë dhe shirit kohor. • Emërton sundimtarët më të shquar të Shtetit Frank dhe thekson arritjet e tyre. • Shpjegon përfitimet e papatit nga forcimi i Shtetit Frank. • Njih rëndësinë e Traktatit të Verdunit si bazë për krijimin e disa prej shteteve moderne evropiane.
• Perandoria Romake Lindore (Bizant) (Romakët, Kostandini I, Justiniani I, Herakliu, dinastia maqedonase, Kostandinopoja, basileus, transformimi, legjislacioni i Justinianit)	• Përkufizon në hartën historike e dhe në shiritin kohor shtetin bizantin gjatë sundimit të Justinianit I. • Përshkruan ndryshimet në shtetin bizantin gjatë dinastisë së Herakliut. • Thekson përfaqësuesit më të rëndësishëm të dinastisë maqedonase dhe shpjegon rëndësinë e tyre për forcimin e shtetit. • Percepton rëndësinë e legjislacionit bizantin në raport me sistemet juridike moderne.
• Kalifati Arab (Beduinët, Arabia, Profeti Muhamed, Meka dhe Medina, Hixhra, Kalifati, Omeri)	• Përshkruan kushtet natyrore të Gadishullit Arabik dhe profesionet e banorëve më të vjetër. • Shpjegon rëndësinë e Mekës dhe Medinës për shfaqjen e Islamit. • Përshkruan ngjarjet më të rëndësishme të jetës së Profetit Muhamed. • Në një hartë historike, tregon drejtimet e zgjerimit të Kalifatit. • Shpjegon rëndësinë e Islamit për formimin e Kalifatit.
• Shoqëria në Evropë dhe Bizanti (shek. V-XI) (feudalizëm, bujkrobër, feudal, vasaliteti, prekariat (lloj pronësie e tokës), imunitet, sistemi i themave, strateg, stratiotë, paricët, pronia)	• Njih rëndësinë e bujqësisë për funksionimin e sistemeve shoqërore mesjetare. • Përshkruan strukturën hierarkike të feudalizmit. • Shpjegon funksionimin e sistemit të themave në Bizant. • Jep shembuj të ngjashmërive dhe dallimeve ndërmjet sistemeve shoqërore në Evropën Perëndimore dhe Bizantit.
• Arritjet shkencore dhe teknologjike në mesjetën e hershme (Shkolla Magnauriane, Fotius, Mihail Pseli, Universiteti i Kordobës, biblioteka, matematika, numrat arabë, Avicena, mjekësia, spitalet, astronomia, risitë arkitekturore, kupola, zjarri grek)	• Shpjegon rolin e arabëve në zhvillimin e matematikës, mjekësisë, arkitekturës dhe shkencave të tjera. • Përshkruan veprimtarinë e Shkollës Magnauriane në Kostandinopojë. • Shpjegon ndikimin e shkencës në mesjetë në jetën e njeriut. • Thekson dhe përshkruan risitë arkitekturore bizantine. • Emërton disa nga arritjet më të rëndësishme shkencore nga Evropa në mesjetën e hershme dhe shpjegon zbatimin e tyre në kohët moderne.

• Kultura dhe trashëgimia kulturore e Evropës dhe Bizantit (shek. V-XI) (mozaikë, ikona, ikona jo të krijuara nga njeriu, kisha, Aja Sofia, Bazilika e Shën Vitalij, Manastiri i Sinait, kaligrafi, skriptoriume, palimpseste (dorshkrime të shkruara rishtazi mbi shkrimet e mëparshme) , Renesansa Karoline, Akademia oborrtare)	• Thekson arritjet më të rëndësishme kulturore dhe artistike mesjetare. • Njeh gjurmët e ruajtura të kulturës mesjetare evropiane në kohët moderne. • Shpjegon ndikimin e fesë në krijimin e kulturës dhe artit. • Krahason arritjet kulturore midis kulturave bizantine, europianoperëndimore dhe arabe dhe shpjegon dallimet dhe ngjashmëritë e tyre.
• Krishterimi në mesjetën e hershme (Koncili ekumenik, Patriarku, Etërit kishtarë, Agustini, Gjon Gojarti, Vasili i Madh, lëvizje heretike, Arianizëm, ikonolastia, Skizma e madhe)	• Emërton Shenjtorët atërorë më të hershëm dhe më rëndësishëm të krishterë. • Përshkruan hierarkinë kishtarë. • Shpjegon rëndësinë e Koncileve ekumenike për formimin e besimit të krishterë. • Shpjegon shkaqet dhe pasojat e Ndarjes së madhe kishtarë. • Thekson disa nga lëvizjet heretike dhe shpjegon dallimet e tyre me krishterimin ortodoks.
• Islami: besimet themelore dhe praktikat fetare (pesë shtylla, Allahu, xhamia, Qabeja, Kurani, Sunitët, Shiitët, Hadithi, Sheriati)	• Thekson pesë shtyllat e islamit. • Shpjegon rëndësinë e Qabesë për myslimanët. • Njeh ngjashmëritë dhe dallimet mes sunitëve dhe shiitëve. • Shpjegon rëndësinë e haditheve dhe shariatit për Islamin.

Shembuj të aktiviteteve

- Mësimdhënësi/ja fillon me një shpjegim të shkurtër të Dyndjes së madhe të popujve, duke përdorur një hartë historike të Evropës nga shekulli IV deri në shekullin VI. Më pas përgatit materialet e nevojshme: harta me trajektore të ndërprera, harta me shkaqet e shpërnguljeve dhe markerë. Nxënësit ndahen në katër grupe (Visigotët, ostrogotët, hunët dhe vandalët ose të tjerë) dhe zgjedhin liderët. Secili grup merr një hartë me një shkak/arsye për të migruar dhe planifikon trajektoren e tyre në hartë. Më pas, grupet zgjidhin sfida të ndryshme gjatë rrugës si kalimi i lumenjve, tejkalimi i terrenit të paarritshëm, pushtimi i territoreve, negociatat me popujt e tjerë dhe betejat, luftërat për të arritur qëllimin e caktuar në hartën historike e cila i është caktuar grupit; bazuar në sfidat, ata vendosin se si do të lidhin pistat e ndërprera me marker. Më pas, secili grup paraqet arsyet e migrimit, zgjedhjen e trajektores së lëvizjes dhe pengesat që kanë hasur gjatë rrugës. Me mësimdhënësin si udhërrëfyes gjatë gjithë procesit, krahasohet saktësia historike e migrimit dhe e zgjedhjes së trajektoreve të nxënësve dhe analizohen shkaqet, sfidat dhe pasojat e migrimeve gjatë Migrimit të Madh. Ky aktivitet inkurajon nxënësit të zhvillojnë orientimin hapësinor-kohor, të kuptuarit e marrëdhënieve shkak-pasojë në proceset historike, aftësitë e punës në grup dhe vendimmarrjes, të menduarit kritik dhe zgjidhjen e problemeve.
- Fillimisht nxënësit hulumtojnë historinë e frankëve. Në klasë, mësimdhënësi i ndan në tre grupe: mbretër, pronarë të mëdhenj tokash (këshilltarë)

dhe kronistët, duke shpjeguar rolet e tyre. Mësimdhënësi paraqet skenarë historikë me probleme specifike për çdo mbret (Klodoviku, Karlo Marteli, Pepin i Shkurtër dhe Karli i Madh). Këshilltarët propozojnë zgjidhje, mbretërit marrin vendime dhe kronistët regjistrojnë vendimet dhe pasojat. Mësimdhënësi harton një skenar që mund të përfshijë reforma të brendshme, politikë të jashtme ose ndryshim kulturor. Pas çdo skenari të përfunduar, kronistët paraqesin rezultatin. Më pas, mësimdhënësi shpjegon versionin e vërtetë historik, duke e krahasuar atë me zgjedhjet e nxënësve dhe nxit diskutimin rreth pasojave të vendimeve të tyre. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, vendimmarrjen dhe të kuptuarit e proceseve historike dhe pasojave të tyre.

- Nxënësit ndjekin një prezantim mbi jetën shoqërore në Evropën Perëndimore dhe Bizant, në të cilin sqarohet sistemi feudal në Evropën Perëndimore dhe sistemi i themave në Bizant. Mësimdhënësi i ndan nxënësit në gjashtë grupe, tre grupet e para janë: sundimtarët e Evropës Perëndimore (mbret ose perandor), feudalët (vasalët) dhe fshatarët bujkrobër; Tre grupet e dyta janë: perandori bizantin, strategët e themës dhe stratotët (ushtarë-bujk). Grupeve u jepen detyra për kërkime të mëtejshme dhe për të përshkruar detyrat, përgjegjësitë dhe funksionin në shoqëri të secilit prej roleve që u janë caktuar. Më në fund, mësimdhënësi vizaton në tabelë tre diagrame të Venit në formë piramide, në të cilat grupet shkruajnë ngjashmëritë dhe ndryshimet midis sundimtarëve të dy shoqërive, midis feudalëve dhe strategëve dhe midis fshatarëve bujkrobër dhe stratotëve. Ky aktivitet inkurajon mendimin kritik, analizën krahasuese dhe kuptimin e strukturave shoqërore në Evropën Perëndimore mesjetare dhe në Bizanti.
- Nxënësit kanë për detyrë të hulumtojnë perandorin bizantin Justinian I dhe mbretin/perandorin frank Karli i Madh, pra politikën e tyre të brendshme dhe të jashtme, ndikimin e tyre në kulturë dhe zhvillimin e shoqërisë, si dhe ndikimin që shtetet e tyre patën tek popujt përreth dhe në Evropë. Mësimdhënësi organizon një debat midis dy grupeve të nxënësve, të cilët duhet të dëshmojnë se kush kishte ndikim më të madh politik dhe kulturor në Evropë dhe kush e udhëhoqi vendin e tyre më me sukses. Për më tepër, mësimdhënësi formon një grup të tretë nxënësish që do të vëzhgojnë debatin dhe do të vlerësojnë argumentet më të mira. Secili grup zgjedh folësin e vet i cili mund të konsultohet me grupin e tij pas çdo rrethi argumentesh. Në fund, grupi i vlerësuesve, me ndihmën e mësimdhënësit, bazuar në cilësinë e argumenteve, shpejtësinë në reagim ndaj kundër argumenteve dhe punën në grup, përcakton fituesin. Ky aktivitet inkurajon nxënësit të zhvillojnë të menduarit kritik, aftësitë kërkimore, argumentimin, punën në grup dhe një kuptim më të thellë të proceseve historike dhe ndikimin e tyre në zhvillimin e Evropës.
- Nxënësit përgatisin një projekt dhe prezantim për Kalifatin Arab. Mësimdhënësi i ndan ato në disa grupe dhe secili grup eksploron një aspekt të ndryshëm të temës. Ata i paraqesin rezultatet në një tabelë të përbashkët buletini ose një prezantim multimedial.
Grupi 1: Përshkrimi i kushteve natyrore të Gadishullit Arabik dhe profesioneve të beduinëve.
Grupi 2: Rëndësia e Mekës dhe Medinës për Islamin.
Grupi 3: Jeta e Profetit Muhamed (ngjarje të tilla si Hixhra).
Grupi 4: Drejtimet e zgjerimit të Kalifatit (harta historike).
Grupi 5: Rëndësia e islamit për formimin e Kalifatit.
Mësimdhënësi/ja bën pyetje përmbledhëse për të konkluduar se kur dhe në çfarë rrethanash u krijua nevoja për bashkim politik të banorëve të Arabisë, si dhe pse ishte i nevojshëm zgjerimi i Kalifatit. Ky aktivitet inkurajon kërkimin, shkathtësi, punë ekipore, sintezën e informacionit dhe kuptimin e proceseve komplekse historike të lidhura me formimin dhe përhapjen e Kalifatit të Arabisë.

- Nxënësit ndahen në 4 grupe: grupi i shkencave shkencore/natyrore (matematikanë, astronomë, kimistë/alkimistë), grup arkitektonik (arkitektë), grup mjekësor (mjekë), grup artistik (artistë dhe shkrimtarë). Përveç kësaj, mësimdhënësi formon edhe një grup sundues, i përbërë nga nxënës që përfaqësojnë rolin e perandorit, mbretit ose kalifit me fisnikët shoqëruar. Secili nga katër grupet përgatit kërkime mbi arritjet e fushës së tyre në mesjetën e hershme. Grupet zgjedhin një arritje që ata e konsiderojnë si më të rëndësishmen në terren dhe përgatisin një model ose draft për t'ia paraqitur grupit në pushtet, duke u përpjekur t'i bindin ata se shpikja do të kontribuojë në një lloj përparimi shoqëror. Grupi qeverisës luan një rol kyç në aktivitet. Ata dëgjojnë me vëmendje prezantimet e grupeve të tjera, duke i vlerësuar ato bazuar në cilësinë e kërkimit, zbatimin praktik dhe përfitimet e mundshme shoqërore. Pas prezantimit, grupi drejtues udhëheq një diskutim dhe merr vendimin se cili propozim meriton mbështetjen më të madhe, duke krijuar një hierarki të arritjeve të propozuara. Nëpërmjet aktivitetit, Mësimdhënësi përpiqet t'i inkurajojë nxënësit që të thellohen në arritjet mesjetare shkencore, artistike dhe teknologjike, duke zhvilluar njëkohësisht aftësi në punën në grup, të menduarit kritik, kërkimin shkencor dhe prezantimin bindës.
- Mësimdhënësi/ja i ndan nxënësit në 4 grupe, ku secili grup merr një temë që lidhet me historinë e Bizantit, si: themelimi i Kostandinopojës nga Kostandini I, sundimi dhe legjislacioni i Justinianit I, reformat e Herakliut, apo arritjet e dinastisë maqedonase. Grupet kanë 15 minuta për të dalë me një histori të shkurtër në lidhje me temën e tyre. Më pas, secili grup merr një fletë të madhe letre të ndarë në katër pjesë, në të cilat vizatojnë një skenë nga tregimi i tyre, duke përdorur shkumësa ose shënues. Nxënësit mund të përdorin gjithashtu afate kohore ose harta në vizatimet e tyre për të përshkruar më mirë ngjarjet dhe vendndodhjet historike. Pas përfundimit të vizatimeve, grupet prezantojnë historitë e tyre për pjesën tjetër, duke shpjeguar se çfarë po ndodh në secilën skenë dhe si lidhet ajo me historinë e Bizantit. Për shembull, një grup që merret me perandorin Heraklius mund të nxjerrë skena nga betejat e tij kundër persëve dhe avarëve ose rrethimi i Kostandinopojës. Pas çdo prezantimi, nxënësit e mbetur mund t'u bëjnë disa pyetje të thjeshta prezantuesve. Në fund, të gjitha vizatimet vendosen në muret e klasës, duke krijuar një “galeri” të historisë bizantine. Mësimdhënësi/ja e mbyll aktivitetin me një diskutim të shkurtër të asaj që u mësuara. Ky aktivitet inkurajon kreativitetin, paraqitjen vizuale të ngjarjeve historike, punën në grup dhe zhvillimin e aftësive prezantuese të nxënësit.
- Mësimdhënësi/ja përgatit një tabelë të madhe (të shtypur në një fletë letre) për lojën me katrorë të numëruar, figura lëvizëse dhe karta me pyetje rreth Dyndjes së madhe të popujve dhe mbretërive të hershme evropiane. Pyetjet mbulojnë tema të tilla si ndryshimi i klimës, Porta e Popujve, aleancat fisnore, gotët, hunët, vandalët, Khanati avar, sllavët, Atila, Beteja e Popujve dhe karakteristikat e mbretërive të hershme mesjetare. Nxënësit ndahen në 4-5 grupe që konkurrojnë duke lëvizur nëpër tabelë. Së pari, secili grup shënon në një fletëz një numër për të përcaktuar renditjen e grupeve. Më pas grupi me numër 1 nxjerr një kartë me një pyetje dhe nëse përgjigjet saktë, lëviz një hapësirë përpara dhe nëse jo, qëndron në vend, atëherë të gjitha grupet bëjnë të njëjtën gjë sipas radhës. Fituesi është grupi që arrin i pari në fund të tabelës. Ky aktivitet inkurajon të mësuarit ndërveprues, punën në grup dhe thellimin e njohurive për Migrimin e Madh të Popujve në një mënyrë argëtuese dhe konkurruese.
- Mësimdhënësi/ja përgatit disa ligje të thjeshta por interesante nga Korpusi i Ligjeve të Justinianit, të shkruara në një fletë letre.

Nxënësit ndahen në grupe të vogla me disa anëtarë. Secili grup merr një "rast" - një histori e shkurtër për një situatë që kërkon zgjidhje ligjore, së bashku me 3-4 ligje përkatëse nga Kodi Justinian. Grupet kanë 10-15 minuta për të studiuar çështjen dhe ligjet, për të diskutuar dhe për të marrë një vendim. "gjykim". Më pas, secili grup prezanton gjykimin e tij para gjithë klasës, duke shpjeguar se cilat ligje kanë zbatuar dhe pse. Nxënësit e tjerë mund të bëjnë pyetje ose të sugjerojnë zgjidhje alternative. Së fundi, mësimitdhënësi drejton një diskutim të shkurtër se si këto ligje bizantine ndryshojnë ose janë të ngjashme me ligjet moderne dhe si ndikoi sistemi juridik i Justinianit në zhvillimin e së drejtës moderne. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të mendojnë në mënyrë aktive për zbatimin e ligjeve, të zhvillojnë aftësitë e argumentimit dhe të kuptojnë rëndësinë e ligjit të Justinianit në një kontekst historik.

- Mësimitdhënësi vizaton një T- tabelë në tabelën e klasës "Krishterimi" në të majtë dhe "Islami" në të djathtë. Nxënësit ndahen në grupe të vogla. Secili grup merr një fletë të zbrazët në të cilën duhet të vizatojë tabelën e vet T. Më pas mësimitdhënësi lexon deklaratat të ndryshme që lidhen me besimet, praktikën, librat e shenjtë, udhëheqësit fetarë dhe ngjarjet historike që lidhen me të dy religjionet. Grupet diskutojnë çdo deklaratë dhe vendosin se në cilën kolonë do ta vendosin atë. Nëse deklarata vlen për të dyja religjionet, ata e shkruajnë atë në të dyja kolonat. Pas përfundimit, grupet ndajnë përgjigjet e tyre. Mësimitdhënësi/ja shënon përgjigjet e sakta në tabelën kryesore T, duke shpjeguar ngjashmëritë dhe ndryshimet. Në fund, nxënësit diskutojnë se çfarë mësuan për dy religjionet dhe cilat ngjashmëri dhe dallime i befasuan apo u bënë përshtypje. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, analizën krahasuese dhe një kuptim më të thellë të ngjashmërive dhe dallimeve midis Krishterimit dhe Islamit.
- Mësimitdhënësi organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndan nxënësit në tre ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e ekipeve. Shpjegon rregullat e kuizit: 1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e përgjigjeve. Mësimitdhënësi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim specifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë. 2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose përgjigjet gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi C. 3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësimitdhënësi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për futjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe fut pikët për çdo ekip në tabelë.

Tema: *BALLKANI DHE MAQEDONIA NË MESJETËN E HERSHME*

Gjithsej: 20 orë

Rezultatet nga mësimi:

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë:

1. shpjegon shkaqet dhe pasojat e shpërnguljes së sllavëve në Ballkan;
2. emërton shtetet ballkanike në mesjetën e hershme dhe i lokalizon ato në aspektin hapësinor dhe kohor;
3. thekson skllavinë në Maqedoni dhe shpjegon organizimin dhe funksionimin e tyre;
4. shpjegon krijimin dhe organizimin e shtetit të Samuil;
5. shpjegon shkaqet dhe pasojat e kryengritjeve në Maqedoni në shekullin XI;
6. krahason shoqëritë e mesjetës së hershme në Ballkan dhe shpjegon dallimet dhe ngjashmëritë;

7. përshkruan veprimtaritë e shenjtorëve Kiril dhe Metodi dhe Shën Klimenti dhe Shën Naumi shpjegon trashëgiminë e tyre kulturore dhe shpirtërore;
8. përshkruan veprimtarinë dhe rëndësinë e Kryepeshkopatës së Ohrit;
9. shpjegon procesin e krishterimit të sllavëve në Maqedoni dhe ndikimin e tij në jetën e njerëzve;
10. përshkruan karakterin e lëvizjes bogumile dhe njeh ndikimin e saj në Evropë.

Nxënësi/nxënësjë do të:

1. zhvillojnë respektin për kulturën dhe trashëgiminë kulturore të Ballkanit dhe Maqedonisë në mesjetën e hershme.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
Shpërngulja e sllavëve në Ballkan (Shpërngulja e popujve, Karpatet, Fusha Panonike, Sllavët e Jugut, Avarët, monoksilët, toponimia)	- Thekson drejtimit e lëvizjes së sllavëve dhe shpjegon arsyet kryesore të shpërnguljes së tyre. - Emërton fiset më të rëndësishme të sllavëve të jugut dhe e përkufizon shpërnguljen e tyre në një hartë historike. - Shpjegon arsyet pse sllavët arritën të depërtojnë në brendi të kufijve bizantine në Ballkan. - Përmes shembujve konkret shpjegon pasojat e shpërnguljes së sllavëve në Ballkan.
Krijimi i shtetit bullgar (Asparuh, Danub, Pliska, Preslav, Boris, Simeon, mbretëri, pagëzimi, Epoka e artë)	- Përcakton vendin dhe kohën e krijimit të shtetit bullgar në një hartë dhe shirit kohor historik. - Emërton sundimtarët më të rëndësishëm të shtetit bullgar në mesjetën e hershme dhe shpjegon rolin e tyre në forcimin e shtetit. - Shpjegon shkaqet dhe pasojat e procesit të krishterizimit të bullgarëve. - Nga shembulli i shtetit bullgar në kohën e Simeonit, kupton funksionimin e shteteve perandorake mesjetare.
Duklja dhe Rashka (Ras, zonat malore, Vlastimiri, Çasllavi, Dokleja, Zeta, Jovan Vladimiri, Mihaili, kurora mbretërore)	- Thekson kornizat gjeografike dhe kohore në të cilat u formuan Dukla dhe Rashka. - Përshkruan marrëdhëniet e Rashkës me fqinjët e saj. - Emërton sundimtarët më me ndikim të Duklës dhe shpjegon rolin e tyre në forcimin dhe zgjerimin e shtetit. - Shpjegon ndikimet dhe lidhjet mes Duklës dhe ngjarjeve në Maqedoni.
Shqipëria në mesjetën e hershme (Popullsia e romanizuar, ilirët, sllavët, gotët, Apolonia, Aulona, Durrësi, Nikopoli, sundimi bizantin)	Shpjegon se si Dyndja e madhe e popujve ndikoi në territorin e Shqipërisë dhe përshkruan marrëdhëniet midis fiseve të sapoardhura dhe popullit autokton.

	• Përshkruan interesat dhe qëndrimet e shteteve ballkanike ndaj Shqipërisë në mesjetën e hershme. • Shpjegon arsyet e kryengritjes së Tihomirit. • Njih rëndësinë e Shqipërisë si zonë interesi midis qendrave kishtare të Romës dhe Konstandinopojës.
• Sklavinitë maqedonase (dragovitë, smolanët, sagudatët, Selaniku, arkontët, Prebondi, Hacon, formacionet gjysmështetërore, mrekullitë, Shën Dhimitri i Selanikut)	• Emërton disa nga fiset sllave që u vendosën në Maqedoni dhe i shënon në një hartë historike. • Përshkruan sulmet sllave në Selanik dhe shpjegon arsyet e dështimit të tyre. • Njih dallimin midis fiseve dhe skllavinëve dhe i shpjegon karakteristikat politike të skllavinëve maqedonase. • Përshkruan raportin e sllavëve maqedonas ndaj popullatës autoktone.
• Shteti i Samuil (Nikola, komitopulët, Samuil, kryengritja, tetrarkia, Porta e Trajanit, Belasica, Prespa, Sh. Akili, Vasili II, kisha, kurora, papa, Gavril Radomiri, Jovan Vlladisllavi)	• Në një hartë historike, përkufizon territorin ku ishte përqendruar shteti i Samuil dhe tregoni drejtimet e zgjerimit. • Shpjegon rëndësinë e kryengritjeve të komitopulëve dhe rolin e tyre në krijimin e shtetit. • Shpjegon rrethanat dhe rolin e papatit në lidhje me kurorëzimin e Samuil si mbret. • Analizon marrëdhëniet me Bizantin dhe përshkruan konfliktet më të rëndësishme. • Liston shkaqet e rënies së shtetit të Samuil. • Përmes shembullit të shtetit të Samuil percepton krijimin e shteteve të reja në mesjetë.
• Kryengritjet në Maqedoni në shek. XI (Pjetër Deliani, Tihomiri, Alusiani, Shkupi, Durrësi, Ostrovë, Gjergj Vojtehu, fisnikët e Shkupit, Konstantin Bodini, Kosturi)	• Emërton prijësit dhe kryengritjet në Maqedoni në shekullin XI. • Shpjegon shkaqet e kryengritjeve. • Përkufizon territoret e përfshira nga kryengritjet në hartë historike. • Përmes analizës krahason dy kryengritjet dhe shpjegon arsyet e shtypjes së tyre. • Përmes shembullit të kryengritjeve në shekullin e XI, identifikon përpjekjet e vazhdueshme për rezistencë dhe pavarësi politike në territorin e Maqedonisë.
• Shoqëria në shtetet ballkanike (shek. V-XI)	• Thekson emërtimin e titujve të sundimtarëve të secilit shtet ballkanik. • Shpjegon termin “monarki feudale”. • Duke përdorur shembullin e njërit prej shteteve ballkanike, ai shpjegon hierarkinë feudale.

(monarkia feudale, khan, zhupan, komes, mbret, princ, perandor, kryeqyteti, zyra perandorake, obortarë, fisnikët, fshatarët e lirë, artizanët)	Krahason dhe përshkruan ndryshimet dhe ngjashmëritë në shoqëritë e vendeve të Ballkanit.
Shfaqja dhe zhvillimi i shkrim-leximit sllav (Shën Kirili dhe Metodi, shkrimi glagolik, dialektet e Selanikut, gjuha e vjetër sllave, mësuesit, libra liturgjike, misioni i Moravisë, Roma, Adrian II, Rostislavi, trigjuhësorët)	- Shpjegon kushtet në të cilat u krijua alfabeti sllav. - Përshkruan jetën e edukatorëve sllavë, Kirili dhe Metodi dhe shpjegon veprën e tyre. - Shpjegon rëndësinë e Misionit të Moravisë për përhapjen e krishterimit dhe shkrim-leximit sllav. - Njeh kontributin e Shën Kirilit dhe Shën Metodit në zhvillimin kulturor të popujve sllavë dhe të qytetërimit evropian.
Veprimtaria e Shën. Klimentit dhe Shën. Naumit (nxënës, Kutmiçevicë, Shkolla letrare e Ohrit, universiteti, peshkopi, tradita e Kirilit dhe Metodit, mrekullibërësi, Liqeni i Ohrit)	- Përshkruan rolin e Shën. Klimenti dhe Shën. Naumi si dishepuj të shenjtorëve Kirili dhe Metodi dhe shpjegon kontributin e tyre në zhvillimin e kulturës dhe shkrim-leximit sllav. - Shpjegon funksionin dhe veprimtarinë e Shkollës Letrare të Ohrit. - Shënon dhe përshkruan ndikimin që Shën. Klimenti e kishte si mësues dhe peshkop mbi jetën e njerëzve. - Njeh Shën Klimentin dhe Shën Naumin si shenjtorë të rëndësishëm në traditën shpirtërore maqedonase.
Kultura dhe trashëgimia kulturore e Ballkanit në mesjetën e hershme (letra lavdëruese, biografi, legjenda panoniane, Crnorizec trimi, Ungjilli i Asemanit, Ungjilli i Zografit, Shkolla presllave, mbishkrimet qirilike, Fortifikata e Samuilut, Shën Sofia, Shën Panteleimoni, piktura)	- Thekson shembuj të ndërtimeve, veprave letrare dhe artistike më të rëndësishme në Ballkan dhe Maqedoni në mesjetën e hershme. - Përshkruan veprimtarinë e Shkollës letrare presllave. - Me shembuj nga veprat letrare dhe mbishkrimet, identifikon zonat e përhapjes së alfabetit glagolitik dhe cirilik në Ballkan.
Krishterimi i sllavëve në Maqedoni (politeizmi, Perun, Vesna, Lada, Velesi, Mitropolia e Selanikut, fushatat perandorake, principata sllave, alfabeti sllav, Shën Klementi dhe Shën Naumi)	- Përshkruan fenë dhe besimet e sllavëve para pranimin të krishterimit. - Përshkruan rolin e shenjtorëve Kirili dhe Metodi dhe dishepujve të tyre në krishterimin e sllavëve. - Shpjegon ndikimin e Bizantit dhe Bullgarisë në krishterimin e sllavëve në Maqedoni. - Identifikon procesin afatgjatë të krishterimit sllav.
Bogumilizmi	- Përshkruan strukturën e komunave bogumile. - Thekson besimet dhe zakonet bazë bogumile.

(lëvizja heretike, Paulicianët, dualizmi, mbreti Pjetri, prifti Bogumil, prifti Vasilij, Babuna, gjyshi, i zakonshëm dhe i përsosur, komuna Megleno dhe Dragovit, Predikim kundër bogumilëve, Patarene)	• Shpjegon arsyet e përhapjes së bogumilizmit në Ballkan. • Përshkruan qëndrimin e shteteve ballkanike ndaj lëvizjes bogumile. • Njeh ndikimin e bogumilizmit në përhapjen e mësimave të ngjashme heretike në Evropë.
• Kryepeshkopata e Ohrit (Kisha Ortodokse Autoqefale, Kisha Organizata, Sinodi i Shenjtë, Kryepeshkopata, Vasili II)	• Shpjegon krijimin e Kryepeshkopatës së Ohrit si kishë ortodokse autoqefale. • Kupton rolin e kishës në shtet dhe në jetën e përditshme. • Shpjegon rolin e Kryepeshkopatës së Ohrit në kultivimin e shkrim-leximit sllav. • Përshkruan marrëdhëniet midis Bizantit dhe shteteve të tjera në përbërjen e të cilave ekzistonte Kryepeshkopata e Ohrit.

Shembuj të aktiviteteve

- Aktiviteti fillon duke i ndarë nxënësit në katër grupe, secili grup duhet të hulumtojë aspekte të ndryshme të migrimit dhe migrimit të sllavëve në Ballkan. Mësimdhënësi u siguron atyre një hartë të madhe historike të Evropës dhe Ballkanit, fragmente historike që ai ose ajo i konsideron të rëndësishme dhe, nëse është e mundur, qasje në internet, libra historike dhe materiale për të bërë postera. Secili grup merr një detyrë specifike kërkimore: grupi i parë hulumton atdheun stërgjyshorë të sllavëve, i dyti fokusohet në arsyet e shpërnguljes së sllavëve, i treti studion fiset sllave që u vendosën në Ballkan, ndërsa grupi i katërt hulumton ndryshimet që ndodhën në Ballkan pas shpërnguljes së sllavëve. Nxënësit kanë 15 minuta për të hulumtuar, e ndjekur nga një periudhë 10-minutëshe për të përgatitur prezantime të shkurtra. Më pas, secili grup ka 5 minuta për të paraqitur gjetjet e tij, duke i ilustruar ato në një hartë historike nëse është e mundur. Pas çdo prezantimi, grupet e mbetura kanë mundësinë të bëjnë pyetje ose të shtojnë informacion. Nëse ka kohë në të njëjtën orë ose në orën për përsëritje, mësimdhënësi më pas drejton një diskutim të përbashkët, duke i inkurajuar nxënësit të reflektojnë mbi atë që kanë mësuar për sllavët e lashtë, si ka ndodhur shpërngulja e tyre dhe çfarë ndryshimesh ndodhën në Ballkan pas mbërritjes së tyre. Theks i veçantë i kushtohet konceptit të "sllavizimit". Nëse ofrohen postera, nxënësit krijojnë një për detyrën e tyre të shtëpisë. Ky aktivitet inkurajon aftësitë kërkimore, punën në grup, të menduarit kritik dhe të kuptuarit e proceseve historike që lidhen me migrimin dhe vendosjen sllave në Ballkan.
- Aktiviteti fillon me qëllimin që nxënësit të krahasojnë dhe kuptojnë ngjashmëritë dhe dallimet ndërmjet shtetit të hershëm bullgar dhe shteteve serbe të Duklës dhe Rashkës. Nxënësit ndahen në gjashtë grupe, ku secili grup përfaqëson një sundimtar të rëndësishëm: Boris I dhe Simeoni I të Bullgarisë, Vlastimiri dhe Çasllav i Rashkës dhe Mihal dhe Konstantin Bodini nga Dukla. Grupet kanë 15 minuta për të hulumtuar mbi sunduesin e tyre (përmes materialeve nga mësimdhënësi, teksti shkollor ose kërkimi online nën mentorimin e mësimdhënësit), duke u fokusuar në kohën e mbretërimit të tij, arritjet e tij kryesore, sfidat me të cilat u përball dhe marrëdhëniet e tij me shtetet fqinje. Më pas organizohet një "këshill mesjetar" ku një përfaqësues nga secili grup "aktron" sundimtarin e tij. Sundimtarët ulen në një rreth dhe secili ka një kohë të shkurtër për t'u prezantuar dhe për të nxjerrë në pah arritjet e tyre më të mëdha.

Më pas mësimdhënësi nxit diskutimin me pyetje se si ata e forcuan shtetin e tyre, çfarë marrëdhëniesh kishin me Bizantin, si ndikoi krishterimi në sundimin e tyre dhe cilat ishin sfidat më të mëdha me të cilat u përballën. Nxënësit e mbetur mund t'u bëjnë pyetje shtesë "sundimtarëve". Më në fund, mësimdhënësi drejton një diskutim mbi ngjashmëritë dhe ndryshimet midis këtyre shteteve dhe sundimtarëve, duke u ndalur në procesin e shtetformimit, rolin e krishterimit, marrëdhëniet me Bizantin dhe zhvillimin kulturor. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të marrin pjesë në mënyrë aktive, të zhvillojnë aftësi kërkimore dhe prezantuese dhe të kuptojnë marrëdhëniet komplekse midis shteteve mesjetare të Ballkanit.

- Mësimdhënësi/ja përgatit një listë me konstatime për Shqipërinë në periudhën e mesjetës së hershme. Nxënësit ndahen në grupe të vogla me nga 3-4 nxënës. Secili grup merr dy fletë letre me simbole të saktë dhe të gabuara të shkruara në to: "S" dhe "G". Procesi shkon kështu: mësimdhënësi lexon deklaratën (shembull: "Durrësi ishte një qytet i rëndësishëm nën sundimin bizantin;" "Shqipëria ishte e banuar vetëm nga ilirët në mesjetën e hershme;" "Krishterimi nuk pati asnjë ndikim në Shqipërinë e mesjetës së hershme;"). Grupet diskutojnë shkurtimisht dhe vendosin nëse është e vërtetë apo e gabuar. Me sinjalin e mësimdhënësit, të gjitha grupet tregojnë njëkohësisht fletën e tyre të letrës. Mësimdhënësi kërkon që një grup që është përgjigjur saktë të shpjegojë përgjigjen. Nëse asnjë grup nuk është përgjigjur saktë, Mësimdhënësi jep një shpjegim. Pas çdo deklarate, Mësimdhënësi shton informacion shtesë për të zgjeruar temën. Në fund, grupi me përgjigjet më të sakta shpjegon se cilat informacione ishin më interesante dhe pse. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, punën në grup dhe vendimmarrjen e shpejtë mes nxënësve duke mësuar për historinë e Shqipërisë në mesjetën e hershme.
- Aktiviteti fillon duke u shpjeguar nxënësve se secili prej tyre do të marrë rolin e biografit personal dhe shoqëruesit të Perandorit Samuil. Nxënësit marrin një fletë letre që do të përfaqësojë "ditarin" e tyre. Më pas mësimdhënësi i udhëheq ata nëpër katër ngjarje kyçe në jetën e Samuil: kryengritja e komitopolëve të vitit 969. ose nga viti 976, shpallja e Samuil mbret, fitorja te Porta e Trajanit dhe disfata në Belasicë. Për çdo ngjarje, nxënësit shkruajnë një shënim të shkurtër në ditarin e tyre, duke përfshirë faktet e ngjarjes, një reagim të imagjinuar të Samuil dhe mendimin e tyre personal si "shok dhe biograf". Pasi të gjitha ngjarjet kanë përfunduar, disa nxënës lexojnë shënimet e tyre në klasë. Mësimdhënësi drejton një diskutim përfundimtar rreth interpretimeve të ndryshme e të njëjtave ngjarje, duke i inkurajuar nxënësit të mendojnë në mënyrë kritike për figurat dhe ngjarjet historike. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e ndjeshmërisë historike, të menduarit kritik dhe shkrimit kreativ midis nxënësve përmes përvojës personale të ngjarjeve kryesore në jetën e Perandorit Samuil, si dhe të kuptuarit të rëndësisë së shtetit të Samuil në historinë mesjetare maqedonase.
- Aktiviteti fillon me ndarjen e nxënësve në katër grupe, ku secili grup merr një detyrë specifike kërkimore për sllavët e Maqedonisë. Grupi i parë hulumton fiset sllave që u vendosën në Maqedoni, me fokus dragovitët, berzitët, smoljanitët dhe sagudatët dhe i vendos në një hartë historike. Grupi i dytë fokusohet në sulmet sllave ndaj Selanikut, si dhe shkaqet për dështimet e sulmeve. Grupi i tretë hulumton karakteristikat politike të skllavinëve maqedonase, duke shpjeguar dallimin midis fisit dhe skllavinëve. Grupi i katërt studion marrëdhëniet e sllavëve maqedonas me popullsinë autoktone. Pas hulumtimit, secili grup përgatit një prezantim të shkurtër me gjetjet kryesore. Më pas mësimdhënësi organizon një diskutim ku grupet prezantojnë gjetjet e tyre dhe pjesa tjetër e nxënësve bëjnë pyetje dhe shtojnë vëzhgimet e tyre. Më në fund, mësimdhënësi drejton një diskutim përmbyllës, duke lidhur aspektet e ndryshme të skllavinëve maqedonase dhe rëndësinë e tyre në historinë e hershme mesjetare të Maqedonisë. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e aftësive kërkimore dhe të punës në grup mes nxënësve. Në të njëjtën kohë, kjo e thellon mirëkuptimin e tyre për maqedonasit skllavinë dhe historinë mesjetare të hershme në Maqedonisë përmes pjesëmarrjes dhe diskutimit aktiv.

- Mësimdhënësi/ja përgatit në letër ose në tabelë dy harta memece të Maqedonisë dhe të zonave përreth, pa shënuar emrat e qyteteve apo rajoneve. Nxënësit ndahen në dy grupe: njëri për kryengritjen e Pjetër Deljanit dhe tjetri për kryengritjen e Gjorgji Vojtehut. Secili grup merr një listë të vendeve kyçe që lidhen me kryengritjen e tyre (për shembull: Shkupi, Durrësi, Ostrova, Kosturi) dhe detyrën e gjetjes së këtyre vendeve në hartën memece. Gjatë shënimit të vendeve, nxënësit duhet të shpjegojnë:
 - o Çfarë ndodhi në atë vend;
 - o Cilët individë ishin të përfshirë;
 - o Pse ishte e rëndësishme ajo ngjarje për rrjedhën e kryengritjes;
 Pas përfundimit, grupet paraqesin hartat e tyre dhe mësimdhënësi drejton një diskutim të fokusuar në:
 - o Arsytet e shpërthimit të kryengritjeve;
 - o Individët kyç dhe rolet e tyre;
 - o Rezultati dhe pasojat e kryengritjeve;
 - o Krahasimi i dy kryengritjeve, identifikimi i ngjashmërive dhe dallimeve në shkaqet, rrjedhën dhe pasojat e tyre;
 Ky aktivitet i ndihmon nxënësit të vizualizojnë dhe kuptojnë më mirë aspektet kryesore të dy kryengritjeve, duke zhvilluar aftësi për të analizuar dhe krahasuar ngjarjet historike.
- Mësimdhënësi/ja e nis aktivitetin duke vizatuar në tabelë një piramidë të madhe, të ndarë në disa nivele. Ai shpjegon se së bashku do ta “ndërtoni” shoqërinë feudale në Ballkan. Çdo nxënës ka mundësinë të vijë në tabelë dhe të shtojë një element në vizatim: në krye të piramidës vizatohet një sundimtar (perandor, mbret, princ, prefekt, etj.), fisnikët vizatohen në nivelin tjetër, dhe fshatarët dhe artizanët në nivelet më të ulëta. Kur nxënësi vizaton, ata duhet të shpjegojnë se çfarë po vizatojnë dhe pse është e rëndësishme për shoqërinë feudale, ndërsa nxënësit e tjerë mund të bëjnë sugjerime ose të bëjnë pyetje. Mësimdhënësi/ja nxit nxënësit të shtojnë elementë të tjerë si kështjella, shtëpi, vegla ose simbole pushteti. Së fundi, kur të gjithë nxënësit të kenë kontribuar, Mësimdhënësi drejton një diskutim të shkurtër për tablonë e përgjithshme, duke nxjerrë në pah tiparet kryesore të shoqërisë feudale. Ky aktivitet inkurajon pjesëmarrjen aktive, paraqitjen vizuale dhe të mësuarit ekipor në një mënyrë që është e lehtë për t'u kuptuar dhe argëtuese për nxënësit.
- Në fillim nxënësit shikojnë një prezantim multimedial nga mësimdhënësi për krijimin e alfabetit sllav të Shën Kirili dhe Metodi dhe përhapja e tij përmes veprës së Shën Klimenti dhe Shën Naumi. Pas ligjëratës Mësimdhënësi/ja shkruan në tabelë këto fjalë kyçe: Kiril, Metodi, shkrimi glagolik, Kliment, Naum, Ohër, shkrim-lexim. Nxënësit ndahen në grupe të vogla. Në bazë të leksionit të mësimdhënësit dhe asaj që ata kanë mbajtur mend, secili grup ka për detyrë të hartojë një tregim të shkurtër me fjalët e tij, duke përdorur të gjitha këto koncepte apo nocione kyçe. Tregimi duhet të përshkruajë se si u krijua dhe u përhap shkrim-leximi sllav, sipas të kuptuarit të tyre për materialin, pa u konsultuar me literaturë shtesë ose një tekst shkollor. Në fund, secili grup ia lexon klasës historinë e tij. Mësimdhënësi nxjerr në pah informacionin e saktë nga çdo histori, korrigjon çdo gabim dhe shton fakte të rëndësishme që mund të jenë lënë jashtë. Ky aktivitet inkurajon të menduarit krijues, sintezën e informacionit dhe pjesëmarrjen aktive të nxënësve në kuptimin dhe interpretimin e historisë dhe shkrimit të popullit sllav.
- Së pari, mësimdhënësi vizaton në tabelë një afat kohor të madh, të ndarë në tri periudha: besimet para krishterimit të sllavëve, koha e Krishterimit të sllavëve në Maqedoni dhe koha e Kryepeshkopatës së Ohrit deri në shekullin XI. Më pas, mësimdhënësi jep një kujtesë të shkurtër për çdo periudhë, duke theksuar konceptet, figurat dhe ngjarjet kryesore. Pas çdo pjese të leksionit të shkurtër përkujtues, nxënësit ftohen të vijnë në tabelë dhe të shtojnë

informacione të rëndësishme në afatin kohor, si emrat e perëndive sllave në periudhën pagane, emrat e misionarëve të rëndësishëm në periudhën e krishterimit, ose personalitete dhe ngjarje që lidhen me Kryepeshkopatën e Ohrit. Mësimdhënësi/ja i inkurajon nxënësit të bëjnë pyetje dhe të diskutojnë informacionin ndërsa shtohet në kasetë. Pasi plotësohet i gjithë afati kohor, mësimdhënësi drejton një diskutim për ndryshimet në besimet me kalimin e kohës dhe rëndësinë e krijimit të një institucioni të veçantë kishtar në territorin e Maqedonisë, duke i inkurajuar nxënësit të vërejnë se proceset janë të vazhdueshme dhe nuk përfundojnë në një moment. Më në fund, nxënësve u caktohet të shkruajnë një përmbledhje të shkurtër të të gjithë procesit të ndryshimit fetar, duke përdorur afatin kohor si një ndihmë vizuale. Ky aktivitet i përfshin të gjithë nxënësit në krijimin e planit kohor, i ndihmon ata të kuptojnë vizualisht ndryshimet në besimet me kalimin e kohës dhe i inkurajon ata të mendojnë në mënyrë aktive për proceset historike të krishterizimit dhe zhvillimin e kishës në Maqedoninë mesjetare.

- Mësimdhënësi/ja u ofron nxënësve materiale të shkurtra që shpjegojnë thelbin e bogomilizmit. Më pas, ai bën ndarjen e nxënësve në grupe të vogla me disa nxënës. Çdo grup merr një fletë letre me një "mesazh bogomil" të qartë - një aspekt kyç i mësimave bogumile. Shembuj të mesazheve: "bota materiale u krijua nga e keqja;" "Ritualet e kishës duhet të refuzohen;" "Të gjithë njerëzit janë të barabartë para Zotit." Detyra e grupit është të diskutojë mesazhin dhe të përgatisë një shpjegim se pse bogomilët e besuan atë, të ofrojë një argument se si ata do ta mbronin këtë besim tek autoritetet dhe një shembull se si ky besim do të ndikonte në jetën e përditshme të njerëzve. Pas diskutimit, secili grup paraqet përfundimet e tij para gjithë klasës. Mësimdhënësi/ja nxit pyetjet dhe diskutimin mes grupeve, duke plotësuar shpjegimet me kontekstin historik. Më në fund, mësimdhënësi drejton një diskutim përmbyllës rreth ndikimit të bogomilizmit në shoqërinë mesjetare dhe trashëgiminë e saj. Ky aktivitet nxit mendimin kritik, analizën dhe kuptimin e thelbit dhe ndikimit të mësimave bogumile në shoqërinë mesjetare.
- Mësimdhënësi/ja e nis aktivitetin me një shpjegim të shkurtër të trashëgimisë kulturore të Ballkanit në mesjetën e hershme. Më pas vizatojnë në tabelë tre kolona me titujt: "letërsi", "ndërtim" dhe "art", nxënësit vijnë në tabelë dhe shtojnë një shembull në kolonën përkatëse, duke shpjeguar shkurtimisht se për çfarë bëhet fjalë, për shembull, në "letërsi" në "ndërtesa" - disa nga kishat më domethënëse të mesjetës së hershme; në "art" - arritjet në pikturën e kishës, d.m.th., afreske ose ikona mësimdhënësi/ja i inkurajon nxënësit të mendojnë për shembuj të tjerë që nuk janë përmendur në shpjegimin fillestar, mësimdhënësi drejton një diskutim të shkurtër mbi zhvillimin e kulturës në Ballkan dhe diversitetin e trashëgimisë kulturore të saj të hershme.
- Mësimdhënësi organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndahen nxënësit në tre ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e ekipeve. Shpjegon rregullat e kuizit: 1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e përgjigjeve. Mësimdhënësi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim specifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë. 2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose përgjigjet gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi B. 3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësimdhënësi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për futjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe shënon pikët për çdo ekip në tabelë.

Tema: EVROPA NË MESJETËN E ZHVILLUAR DHE TË VONSHME Orët e përgjithshme: 15	
Rezultatet e të nxënës: Nxënësi/nxënësja do të jetë në gjendje të: 1. shpjegon kryqëzatat dhe kupton rëndësinë e tyre; 2. shpjegon procesin e dobësimit të Bizantit dhe kupton pasojat e rënies së Kostandinopojës; 3. shpjegon krijimin e monarkive evropiane dhe përshkruan marrëdhëniet e tyre të ndërsjella dhe procesin e centralizimit të pushtetit në Evropën Perëndimore; 4. citon shembuj zbulimesh nga Epoka e zbulimeve dhe kupton rëndësinë e tyre në historinë njerëzore; 5. shpjegon procesin e shfaqjes dhe zhvillimit të qyteteve mesjetare dhe përmend shembuj të qyteteve karakteristike mesjetare; 6. përshkruan mënyrën e jetesës në Bizant në mesjetë; 7. citon shembuj të arritjeve shkencore dhe teknologjike në Mesjetën e Lartë dhe të Vonë dhe kupton rëndësinë e tyre; 8. shpjegon shfaqjen e humanizmit dhe të Rilindjes, rendit karakteristikat dhe përfaqësuesit kryesorë të tyre; 9. citon shembuj të urdhrave të kalorësisë në mesjetë dhe shpjegon marrëdhëniet e tyre me kishën katolike dhe autoritetet shtetërore në Evropën Perëndimore; 10. shpjegon ndarjet në krishterim të shkaktuara nga procesi i reformimit dhe reagimi i Kishës Katolike kundër Reformacionit. Nxënësi/nxënësja do të: 1. zhvillojnë respekt për kulturën dhe trashëgiminë kulturore të Evropës Mesjetare.	
Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Ekspeditat e kryqëzatave (Kryqtarët, Klermont, Urban II, Toka të Shenjta, Varri i shenjtë, Jerusalemi, Frederiku I Barbarosa, Rikardi Zemërluani, Filipi II Augusti, Saladini, Akra)	• Thekson arsyet e ekspeditave të kryqëzatave. • Shpjegon rolin e Kishës Perëndimore në organizimin e kryqëzatave. • Përcakton fushatat më të rëndësishme dhe i vendos ato në një hartë historike dhe afat kohor. • Krahason pasojat e ekspeditës së kryqëzatave për vendet e Evropës Perëndimore dhe Mesdheun Lindor.
• Bizanti nga shekulli XII deri në shekullin XV (Komnenët, Paleologët, Mancikerti, Shteti i Epirit, Perandoria e Nikesë, Mihaili VIII Paleologu, lufta civile, mercenarët, Konstandin XI Dragash)	• Shpjegon pasojat e ekspeditës së Kryqëzatës së Katërt për Bizantin. • Thekson shtetet që u krijuan në territorin e Bizantit pas Kryqëzatës së Katërt dhe i përkufizon ato në hartë historike. • Përshkruan rrethanat në të cilat u rivendos Bizanti.

	• Thekson arsyet e dobësimit të Bizantit dhe rënies së tij nën sundimin e osmanëve. • Shpjegon rëndësinë që pati rënia e Kostandinopojës nën sundimin osman për historinë e Evropës.
• Monarkitë evropiane në mesjetën e zhvilluar dhe të vonë (Perandoria e Shenjtë Romake, Oton I, Henri IV, Kanosa, Normani, Henri II, Johan Laklandi – i Patokë, Harta e madhe e lirisë, Anglia, Franca, Filipi IV bukuroshi, Lufta njëqindvjeçare)	• Shpjegon arsyet e konfliktit midis Shtetit të Papës dhe Perandorisë së Shenjtë Romake. • Përshkruan pushtimin norman të Anglisë dhe pasojat e tij. • Thekson shembuj të centralizimit të pushtetit shtetëror në Evropën Perëndimore. • Kupton rëndësinë e Kartës së madhe të lirisë për historinë së njerëzimit. • Thekson shkaqet dhe pasojat e Luftës njëqindvjeçare.
• Epoka e zbulimeve (rruga detare për në Indi, Kristofer Kolumbo, Amerika, qytetërimet parakolumbiane, majët, inkët, actekët, Amerigo Vespuçi, Ferdinand Magelani, busulla, karavel, baruti, astrolabi, harta gjeografike, Vasko de Gama, Kepi i Shpresës së Mirë)	• Thekson dhe përkufizon në hartë historike zbulimet më të rëndësishme nga Epoka e zbulimeve. • Shpjegon origjinën e emrit Amerikan. • Dallon shkaqet e zbulimeve gjeografike dhe pasojat e tyre. • Thekson shembuj të arritjeve teknike që kontribuan në zbulimin më të lehtë të tokave të reja. • Shpjegon rëndësinë e udhëtimit të Ferdinand Magelanit për qytetërimin botërorë.
• Qyteti mesjetar (esnafet, gildët- shoqëritë tregtare, Venediku, Gjenova, Piza, Marseji, Dubrovniku, komuna, muret, hendeqet, dyert e lëvizshme, epidemitë, murtaja)	• Shpjegon procesin e shfaqjes së qyteteve mesjetare. • Thekson format e organizimit të zejtarëve dhe tregtarëve. • Përshkruan pamjen e qyteteve mesjetare. • Jep shembuj qytetesh mesjetare në Evropën Perëndimore. • Shpjegon shkaqet e epidemive dhe thekson shembuj të epidemive të njohura në mesjetë.
• Jeta në Bizant (matja e kohës, argëtimi, lojërat, hipodromi, higjiena dhe kujdesi, traditat, shkollat, roli i gruas)	• Shpjegon mënyrën e jetesës në Bizant. • Thekson dhe shpjegon traditat më të rëndësishme në Bizant. • Shpjegon rolin e gruas në shoqërinë bizantine. • Jep shembuj të shprehive të përditshme të romakëve (higjiena, argëtimi, ndërveprimi, etj.).
• Shkenca dhe mendimi filozofik nga shekulli XII deri në shekullin XVIII (Universitetet, Bolonja, Parisi, Oksfordi, Johan	• Përshkruan rolin e universiteteve si qendra të mënyrës së re të arsimit. • Të bëjë dallimin mes universiteteve dhe shkollave kishtare në mesjetë. • Shpjegon arritjet më të rëndësishme shkencore dhe teknologjike në mesjetën e zhvilluar dhe të vonë.

Gutenberg, Nikola Kopernik, Galileo Galilei, astronomia, fizika, teleskopi, filozofia, Francis Bekoni, Tomas Hobs, Gjon Loku)	• Thekson drejtimet kryesore të zhvillimit të mendimit filozofik në mbarim të periudhës mesjetare. • Jep shembuj të universiteteve mesjetare të cilat ekzistojnë deri më sot.
• Ngritja e kulturës dhe artit të Evropës Perëndimore deri në shekullin XVIII. (humanizmi, renesanca, Firenca, mecenët, Roma, Francesco Petrarka, Gjovani Bokaço, Dante Aligeri, Bazilika e Shën Pjetrit në Romë, Leonardo da Vinçi, Mikelangjelo, Mona Liza, Darka e Fundit, stili romanik, stili gotik, Notre Dame, Uilliam Shekspir, Migel de Servantes, Nikola Makijavelli, Vollfgang Amadeus Mozarti)	• Shpjegon procesin e shfaqjes së humanizmit dhe Rilindjes si drejtime të reja në kulturën evropiane. • Thekson karakteristikat kryesore të humanizmit dhe të renesancës. • Shpjegon ndryshimet që sollën humanizmi dhe Rilindja në shoqërinë mesjetare. • Thekson përfaqësuesit më të rëndësishëm të humanizmit dhe të Rilindjes në letërsi dhe art. • Identifikon shembuj të stileve arkitektonike gotike dhe romane në Evropë.
• Kisha dhe religjioni në jetën e njeriut mesjetar (Inoçenti III, unioni, Urdhërat viteziane , tempullarët, françeskanë, dominikanët, katarët)	• Shpjegon ndikimin e kishës dhe fesë në shoqëritë e Evropës Perëndimore. • Shpjegon politikën kishtarë të Papa Inoçenti III. • Thekson Urdhërat kryesore viteziane në mesjetë dhe përshkruan marrëdhëniet e tyre me Kishën Katolike dhe autoritetet shtetërore në Evropën Perëndimore. • Thekson shembuj të persekutimit të heretikëve nga ana e Kishës Katolike.
• Reformacioni dhe Kundëreformacioni (Reformacioni, protestantizmi, Martin Luteri, Luteranizmi, Kalvinizmi, Henri VIII, Anglikanizmi, jezuitët, Inkuizicioni)	• Thekson arsyet që shpien në shfaqjen e Reformacionit. • Shpjegon ndarjet në krishterim të shkaktuara nga reformacioni. • Thekson degët kryesore të protestantizmit dhe përfaqësuesit e tyre. • Shpjegon reagimin e Kishës katolike kundër Reformacionit.
Shembuj aktiviteteve • Nxënësve të ndarë në dy grupe u jepet detyra të prezantojnë një situatë imagjinare në të cilën: 1. Nxënësit e grupit A janë kalorës që morën pjesë në Kryqëzatën e katërt dhe pas përfundimit të saj, ata shkruajnë “kujtimit dhe përshtypjet e tyre” nga fushata. Teksti shpjegon qëllimin e fushatës, ndryshimin e kahjes lëvizjes, pasojat e fushatës dhe drejtuesit e saj. 2. Nxënësit e grupit B janë tregtarë në Jerusalem, shtëpia dhe magazinat e të cilëve u dogjën pasi qyteti u pushtua nga kryqtarët gjatë Kryqëzatës së Parë. Në tekst ata shpjegojnë shkatërrimin e qytetit që “përjetuan” dhe ua dërgojnë në formë letre të afërmve të tyre në qytetin fqinj. Pas përfundimit të detyrës, nxënësit me ndihmën e mësuesit diskutojnë për pasojat e ndryshme të kryqëzatave për vendet nga Evropa Perëndimore dhe Mesdheu Lindor. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e ndjeshmërisë historike, të menduarit kritik, krijues, kërkime dhe një kuptim më të thelluar për kryqëzatat dhe pasojat e tyre.	

- Mësimdhënësi i ndan nxënësit në grupe deri në 5 nxënës, ku një nxënës caktohet si sundimtar i Evropës mesjetare, tre nxënës janë këshilltarët e tij që propozojnë zgjidhje dhe një nxënës është kronist, i cili regjistron vendimet e “sundimtarit të tij”. Nxënësve nga grupe të ndryshme u paraqiten skenarë, sfida dhe çështje të ndryshme në fushën e luftës, ekonomisë dhe shoqërisë, dhe në lidhje me ato situata, atyre u kërkohet të marrin vendime për të ardhmen e vendit të tyre. Duke vepruar kështu, mësimdhënësi i inkurajon nxënësit të reflektojnë mbi pasojat historike të vendimeve të tyre. Pas përfundimit të aktivitetit, “kronistët” nga grupet paraqesin vendimet e “sundimtarit të tyre” dhe me ndihmën e mësimdhënësi analizojnë pasojat pozitive dhe negative që rrjedhin nga ato vendime. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, vendimmarrjen dhe të kuptuarit e proceseve historike dhe pasojave të tyre.
- Nxënësve të ndarë në dy grupe u jepet detyrë të përfytyrojnë një situatë imagjinare në të cilën: 1. Nxënësit e grupit A janë pasagjerë në një anije. "Santa Maria", e cila nën komandën e Kristofer Kollumbës kaloi Atlantikun dhe arriti në San Salvador. Pas kthimit në shtëpi, nxënësit shkruajnë "përvojat e tyre" nga udhëtimi i tyre me Kolombin. Në tekst, ata përshkruajnë karavelën në të cilën udhëtuan, shpjegojnë se si arritën të lundronin në Oqeanin Atlantik dhe çfarë zbuluan (ose menduan se zbuluan) në ekspeditën me Kolombin. 2. Nxënësit e grupit B janë pasagjerë në anijen "Viktoria", e cila ishte e vetmja anije nga ekspedita e Ferdinand Magelanit që u kthye me sukses në Spanjë. Pas kthimit në shtëpi, nxënësit shkruajnë "përvojat e tyre" nga udhëtimi i Magelanit. Në tekst, ata përshkruajnë me sa anije u nisën dhe në cilin drejtim, ku shkuan, me çfarë sfidash u përballën gjatë udhëtimit, çfarë ndodhi me drejtuesin e ekspeditës së tyre dhe çfarë kulturash bimore zbuluan gjatë udhëtimit. Mësimdhënësi/ja udhëzon dhe i drejton vazhdimisht nxënësit drejt informacioneve që janë të rëndësishme për ta gjatë gjithë veprimtarisë. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e të menduarit kritik, shkrimin krijues dhe një kuptim më të thellë të Epokës së zbulimeve.
- Nxënësit së bashku me mësuesin organizojnë një ekspozitë mbi zhvillimin e qyteteve mesjetare. Nxënësit, të ndarë në tre grupe, gjejnë fotografi dhe të dhëna për qytetet e famshme mesjetare që ekzistojnë edhe sot, si dhe se si dukeshin zejet mesjetare dhe si ishte tregtia në qytetet mesjetare. Ata krahasojnë se si dukeshin qytetet mesjetare në krahasim me qytetet moderne. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e aftësive kërkimore, të menduarit kritik dhe analizës krahasuese.
- Nxënësit ndahen në tre grupe dhe secili grup vizaton një fletë teksti (burim historik) që përshkruan aspekte të ndryshme që lidhen me jetën në Bizant. Për më tepër, burimi historik i marrë nga grupi i parë rendit traditat bizantine, burimi i marrë nga grupi i dytë rendit zakonet e përditshme të romakëve (higjiena, argëtimi, ndërveprimi, etj.), dhe burimi i marrë nga grupi i tretë përshkruan rolin e gruas në shoqërinë bizantine. Mësuesi/ja i ndihmon nxënësit të analizojnë burimet historike dhe të kuptojnë përmbajtjen e tyre. Më pas nxënësit me ndihmën e mësuesit përgjigjen në pyetjet e mëposhtme: 1. Cilat ishin traditat më të njohura bizantine? 2. Cili ishte roli i gruas në shoqërinë bizantine? 3. Si ishte jeta e përditshme e romakëve? 4. A ndryshonte dhe si ndryshonte jeta në Bizant nga jeta në qytetet e Evropës Perëndimore? Ky aktivitet nxit zhvillimin e aftësive të të menduarit kritik, të kuptuarit dhe interpretimit të burimeve historike dhe thellon njohuritë e nxënësve për mënyrën e jetesës në Bizant.
- Nxënësit, të ndarë në 4 grupe, caktohen të hulumtojnë në internet dhe në literaturën historike rreth zhvillimit të shkencës dhe teknologjisë në mesjetën e zhvilluar dhe mesjetën e vonë. Grupi i parë hulumton shpikjet më domethënëse që e kanë bërë jetën e njerëzve më të lehtë, grupi i dytë

shikon zhvillimin e astronomisë dhe fizikës, grupi i tretë heton zhvillimin e mendimit filozofik dhe grupi i katërt heton shfaqjen e universiteteve të para. Secili grup mbledh të dhëna, i zgjedh ato dhe krijon postera që më pas i prezanton. Në fund të orës, nxënësit u përgjigjen pyetjeve të parashtruara nga mësuesi dhe drejtojnë një diskutim për të gjitha ndryshimet që ndodhën midis njerëzve me zhvillimin e shkencës dhe teknologjisë në mesjetën e zhvilluar dhe mesjetën e vonë. Nxënësit udhëzohen të krijojnë një tabelë në të cilën do të vendosin informacionin që u prezantua në klasë. Ky aktivitet inkurajon aftësitë kërkimore, punën në grup, sintezën e informacionit dhe të kuptuarit e zhvillimit të shkencës dhe teknologjisë në mesjetën e zhvilluar dhe të vonë.

- Mësuesi dhe nxënësit krijojnë një prezantim vizual rreth Humanizmit dhe Rilindjes në Evropë, me një grup nxënësish që hulumtojnë shkrimtarë të famshëm dhe vepra letrare, një grup i dytë nxënësish që hulumtojnë artistë të famshëm dhe vepra arti dhe një grup i tretë nxënësish që hulumtojnë stilet më të famshme arkitekturore në Evropën mesjetare (gotike dhe romane). Nëpërmjet detyrave të tyre, nxënësit zbulojnë ndikimin e artit dhe kulturës së lashtë në Humanizmin dhe Rilindjen dhe zbulojnë ndryshimet në shoqërinë mesjetare të shkaktuara nga Humanizmi dhe Rilindja. Ky aktivitet inkurajon aftësitë kërkimore, punën në grup, të menduarit kritik dhe të kuptuarit e humanizmit dhe Rilindjes dhe rëndësisë së tyre në historinë njerëzore.
- Nxënësit, të ndarë në dy grupe, caktohen të krijojnë një prezantim mbi aspekte të ndryshme të kishës mesjetare. Ata hulumtojnë internetin, enciklopeditë dhe burime të tjera. Më pas së bashku me mësuesin kontrollojnë saktësinë e të dhënave. Njëri grup përgatit një prezantim për Urdhërat viteziane më me ndikim të kalorësisë në mesjetë dhe marrëdhëniet e tyre me kishën katolike, dhe grupi i dytë për heretikët dhe marrëdhëniet e tyre me kishën katolike. Pas përgatitjes së prezantimeve, së bashku me mësuesin diskutojnë për rolin e kishës mesjetare në jetën e përditshme të njerëzve në mesjetë dhe zbulojnë ndikimin e kishës katolike në shoqëritë e Evropës Perëndimore. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, aftësitë kërkimore dhe një kuptim të thellë të aspekteve të ndryshme të kishës mesjetare.
- Nxënësit, të ndarë në katër grupe, caktohen të hulumtojnë në internet Reformacionin dhe Kundëreformacionin. Së bashku me mësuesin kontrollojnë saktësinë e të dhënave. Më pas grupi i parë përgatit një prezantim mbi jetën e Martin Luterit, grupi i dytë për shkaqet e Reformacionit, i treti për karakteristikat e protestantizmit dhe i katërti për reagimin e Kishës Katolike kundër Reformacionit. Më pas, të katër grupet e nxënësve prezantojnë njohuritë që kanë fituar dhe, me ndihmën e mësuesit, nxjerrin përfundime në lidhje me procesin e reformimit përmes diskutimit të hapur. Ky aktivitet inkurajon aftësitë kërkimore, punën në grup, të menduarit kritik dhe të kuptuarit e Reformimit dhe Kundër-Reformimit.
- Mësimdhënësi organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndani nxënësit në tre ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e ekipeve. Shpjegon rregullat e kuizit: 1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e përgjigjeve. Mësimdhënësi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim specifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë. 2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose përgjigjet gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi B. 3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësuesi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për futjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe fut pikët për çdo ekip në tabelë.

Tema: BALLKANI DHE MAQEDONIA NË MESJETËN E ZHVILLUAR DHE TË VONË

Orët e përgjithshme: 10

Rezultatet nga mësimi:

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. shpjegon krijimin dhe zgjerimin e shteteve bullgare dhe serbe në mesjetën e lartë dhe njih ngjashmëritë dhe dallimet e tyre;
2. rendit shtetet dhe familjet më të rëndësishme feudale në Shqipërinë e mesjetës së zhvilluar dhe kupton marrëdhëniet e tyre të ndërsjella;
3. përshkruan fushatat më të rëndësishme ushtarake dhe zgjerimet territoriale të osmanëve në Ballkan dhe shpjegon arsyet e dobësimit të shteteve ballkanike në vazhdim të konfliktit me shtetin osman;
4. emërton sundimtarët dhe shtetet e pavarura feudale në Maqedoni në shekullin XIII dhe XIV dhe i vendos ato hapësinore dhe kohore;
5. përshkruan jetën ekonomike të vendeve të Ballkanit dhe shpjegon ndikimin e sektorëve të ndryshëm ekonomikë në jetën e përditshme të njerëzve;
6. përshkruan arritjet kulturore të popujve ballkanikë dhe njih trashëgiminë e tyre në shoqërinë moderne.

Nxënësi do të:

1. zhvillojë respektin për kulturën dhe trashëgiminë kulturore të Ballkanit dhe Maqedonisë në mesjetën e zhvilluar dhe të vonë.

Përmbajtjet (dhe nocionet)	Standardet e vlerësimit
• Ngritja e Bullgarisë dhe Serbisë (Perandoria e Dytë Bullgare, Petari, Aseni, Trnova, Kalojani, Ivani II Asen, Stefan Nemanja, Stefani i Parë i Kurorëzuar, Millutin, Stefan Dushani, Kodi i Dushanit, mbretëria, Shkup)	• Përcakton në hartë historike dhe shirit kohor hapësirën dhe kohën e krijimit të shteteve bullgare dhe serbe në mesjetën e zhvilluar. • Shpjegon procesin e rindërtimit të shteteve bullgare dhe serbe dhe rendit sundimtarët më të rëndësishëm të tyre. • I lokalizon pushtimet e Stefan Dushanit dhe Ivan II Asen në hartë historike dhe zbulon ngjashmëritë dhe dallimet mes tyre.
• Shqipëria në mesjetën e zhvilluar (Shqiptarët, Arbërit, Progoni, Kruja, Shteti i Epirit, Arta, Mihail Engjëll Komneni, Teodor Engjëll Komneni, Klokotnica, Karli I Anzhuin, Mbretëria e Shqipërisë, Karl Topia, Balsha II, Kastrioti, Dukagjinët, Muzakët)	• Shpjegon krijimin e shtetit feudal të Arbërit dhe kupton marrëdhëniet e tij me shtetet fqinje. • Liston ngjarjet dhe sundimtarët më të rëndësishëm nga historia e shtetit epirot. • Shpjegon marrëdhëniet e fisnikëve shqiptarë me Mbretërinë e Sicilisë gjatë kohës së mbretit Karli I Anzhu. • Jep shembuj të familjeve feudale nga Shqipëria dhe identifikon territoret e tyre në hartë historike.
• Sundimtarët e pavarur feudalë në Maqedoni në shek. XIII	• Emërton sundimtarët e pavarur në Maqedoni në shekullin e XIII dhe i vendos në hartë historike.

(Dobromir Hërs, ekspeditat e kryqëzatave, Strumicë, Prosek, shteti feudal, Strez, lufta për fron, Beteja e Pellagonisë, Aleksij Slav, Despot, Mellnik, Henri I)	• Shpjegon arsyet e pavarësisë dhe përshkruan karakterin e shteteve të tyre. • Krahason sundimtarët e pavarur në Maqedoninë e shekullit XIII-të dhe nxjerr në pah ngjashmëritë dhe dallimet. • Njeh rolin e tyre në proceset ballkanike në shek
• Sundimtarët e pavarur feudalë në Maqedoni në shekullin XIV (Shteti Ser, Despoti Jovan Ugleša, Uroshi V, Perandoresha Elena, hartat, Mbretëria e Prilepit, Vollkashini, bashkëqeverisja, Beteja e Kosovës, Prilepi, Beteja e Maricës, Mbreti Marko, Velbuzhdi, Jovani dhe Konstandini, Dejanët, Rovine)	• Liston sundimtarët feudalë të pavarur në Maqedoni në shekullin XIV dhe i vendos në hapësirë dhe kohë. • Shpjegon rrethanat dhe arsyet e pavarësisë së Volkashinit dhe Ugleshës. • Shpjegon rëndësinë e betejës së Maricës dhe pasojat e saj për Ballkanin dhe Maqedoninë. • Me shembullin e mbretit Marko dhe vëllezërve Dejan, ai kupton konceptin e vasalitetit ndaj shtetit osman. • Njeh rëndësinë dhe ndikimin e mbretit Marko në traditën popullore maqedonase.
• Rënia e Ballkanit dhe e Maqedonisë nën sundimin osman (Turqit selxhukët, beglucët, emirët, Osmani, Murati I, Galipoli, Edrene (Odrin), Beteja e Maricës, Beteja e Kosovës, Bajaziti I, Mbretëria e Tarnovës, Mbretëria e Vidinit, Despotati serb, Topia, Kastrioti)	• Përcakton në një hartë historike dhe shirit kohor hapësirën dhe kohën e krijimit të shtetit osman. • Përmend arsyet e dobësimit të shteteve ballkanike në vazhden e konfliktit me osmanët. • Shpjegon dhe tregon në hartë historike fushatat më të rëndësishme ushtarake dhe zgjerimet territoriale të shtetit osman në Ballkan. • Thekson shembuj të betejave dhe sundimtarëve më të rëndësishëm nga periudha e rënies së Ballkanit dhe Maqedonisë nën sundimin osman.
• Jeta ekonomike në Ballkan (sistemi trepololar, fshatarë të varur, teknikë, vllahët, blegtori, bujqësi, mullinj, miniera, Novobërdë, Zletovë, Sasa, kripore, prerje monedhash, bletaria, vreshtaria)	• Liston profesionet kryesore të njerëzve gjatë perudhës mesjetare në Ballkan. • Kupton dhe shpjegon rëndësinë shumëanshme të termit “vllahët”. • Emërton degët më të rëndësishme ekonomike mesjetare në Ballkan dhe shpjegon ndikimin e tyre në jetën e njerëzve.
• Kultura në Ballkan dhe Maqedoni (kronika, apokrifa, Sinodi i Borilit, kthitorët, manastiret e Markos dhe Varoshit, piktura, skulptura, kullat e Markos, Kisha e "Shën Andreas", Hilandar, Manastiri i Zografit, Manastiri i Deçanit,	• Përshkruan karakteristikat dhe arritjet e Ballkanit dhe Maqedonisë në letërsi, arkitekturë dhe pikturë (shek. XII-XV). • Kupton dhe shpjegon kuptimin e vakëfëve mesjetare. • Shpjegon konceptin e mjeshtërisë artistike. • Nëpërmjet krijimit kulturor të Ballkanit, ai shpjegon lidhjen ndërmjet kulturës dhe fesë në mesjetë.

Shembuj të aktiviteteve

- Mësimdhënësi paraqet një prezantim vizual për themelimin e shteteve bullgare dhe serbe dhe forcimin e tyre. Më pas mësuesi vizaton një Diagram të Venit me dy rrathë në tabelë, ku njëri rreth përfaqëson sundimtarin serb Stefan Dushani dhe tjetri sundimtarin bullgar Ivan II Asen. Nxënësit kanë për detyrë të plotësojnë Diagramin e Venit me karakteristikat, idetë ose arritjet unike dhe të përbashkëta të sundimtarëve të theksuar. Më pas, së bashku me mësuesin, nxënësit kontrollojnë saktësinë e përgjigjeve të tyre dhe diskutojnë për shtetet bullgare dhe serbe në mesjetën e lartë. Ky aktivitet nxit mendimin kritik, analizën krahasuese dhe kuptimin më të thellë të ngjashmërive dhe dallimeve mes dy sundimtarëve dhe nëpërmjet tyre, të dy shteteve në periudhën në shqyrtim.
- Mësimdhënësi/ja tregon një paraqitje vizuale për shtetet dhe familjet më të rëndësishme feudale në Shqipërinë e mesjetës së zhvilluar. Nxënësit në dyshe marrin harta të heshtura në të cilat duhet të shënojnë territoret e kontrolluara nga familjet feudale shqiptare dhe territoret mbi të cilat shtriheshin shtetet feudale në Shqipëri, së bashku me qendrat e tyre. Mësuesi/ja paraqet hartën e tyre dhe së bashku me nxënësit kontrollohet saktësia e informacionit. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e orientimit hapësinor të nxënësit dhe një kuptim më të thellë të kushteve gjeografike në të cilat funksiononin familjet dhe shtetet feudale shqiptare.
- Mësimdhënësi përgatit tre “mesazhe sekrete”, një për çdo sundimtar (Dobromir Hërs, Strez dhe Alexij Slav). Çdo mesazh përmban informacion kyç për vizoren, por disa fjalë zëvendësohen me rreshta bosh.

Shembull:

"Unë, _____, sundova qytetin e _____. U bëra i pavarur për shkak të _____. Shteti im ishte _____ në karakter. Kam pasur konflikte me _____. " Nxënësit ndahen në tre grupe. Secili grup merr një "mesazh sekret" dhe ngarkohet të plotësojë boshllëqet duke përdorur tekstet ose materialet e ofruara nga mësuesi. Pas plotësimit të mesazheve, grupet i lexojnë ato në klasë. Nxënësit e tjerë dëgjojnë me vëmendje dhe përpiqen të kuptojnë se për cilin shirit bëhet fjalë. Pasi lexon të gjitha mesazhet, mësuesi drejton një diskutim për ngjashmëritë dhe ndryshimet midis pushtetarëve, arsyet e pavarësisë së tyre dhe rolin e tyre në proceset ballkanike. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të hulumtojnë dhe sintetizojnë në mënyrë aktive informacionin kryesor rreth sundimtarëve në mënyrë krijuese.

- Nxënësit ndahen në tre grupe, secili përgjegjës për një nga shtetet e pavarura feudale në Maqedoni në shekullin e 14-të: Shteti Serian i Uglesës, Mbretëria e Prilepit e Volkashinit dhe Markos dhe Shteti i Jovan dhe Konstantin Dejanovi. Secili grup merr një fletë të madhe letre në të cilën duhet të vizatojnë një afat kohor që mbulon shekullin e 14-të. Në kasetë, grupet kanë për detyrë të shënojnë ngjarjet kryesore që lidhen me shtetin e tyre, duke përfshirë: vitet e sundimit, betejat e rëndësishme, ndryshimet në sundimtarët (nëse ka) dhe vendime të rëndësishme politike. Përveç ngjarjeve, grupet duhet të shtojnë shpjegime të shkurtra për secilën ngjarje. Pas përfundimit, grupet i paraqesin klasës afatet e tyre kohore. Mësuesi/ja inkurajon diskutimin për arsyet e pavarësisë, marrëdhëniet ndërmjet shteteve, konceptin e vasalitetit dhe rëndësinë e tyre në historinë e Maqedonisë në Mesjetë, duke përdorur afatet kohore si ndihmë vizuale. Ky aktivitet inkurajon të nxënit aktiv dhe zhvillimi i aftësive historike përmes vizualizimit krijues dhe analizës së ngjarjeve kryesore që lidhen me shtetet e pavarura feudale në Maqedoni në shek.XIV.

- Nxënësve të ndarë në dy grupe u jepet detyrë të përfytyrojnë një situatë imagjinare në të cilën: 1. Nxënësit e grupit A e vendosin veten në pozicionin e Jovan Ugleshës para betejës së Maricës. Vendi i tyre është në afërsi të osmanëve dhe për një kohë të gjatë, njësitë e kalorësisë osmane kanë depërtuar thellë në vendin e tyre me synimin për t'i plaçkitur dhe sfiduar ata për të hapur betejën. Në një situatë të tillë, nxënësit ngarkohen t'u shkruajnë një letër feudalëve përreth me qëllim që t'i bindin ata të bashkohen me ta në luftën kundër osmanëve. Mësuesi/ja ndihmon nxënësit në formulimin e argumenteve se pse feudalët e mbetur duhet të marrin pjesë në betejën kundër osmanëve. 2. Nxënësit e grupit B janë pushtetarë feudalë, të cilët “morën një letër” nga Jovan Uglesha në të cilën ai i thërret në një betejë të përbashkët kundër osmanëve. Detyra e tyre është të shkruajnë një përgjigje ndaj asaj letre, duke iu përgjigjur pyetjeve të mëposhtme: A do të marrin pjesë në betejë dhe pse? A do të përdorin të gjitha burimet dhe të gjithë ushtrinë që kanë në dispozicion? A do ta ndihmojnë Jovan Uglesën të mbrojë kufijtë e tij apo do t'i bashkohen atij në një fushatë për një përbashkë përfundimtare me osmanët? Mësuesi/ja i ndihmon nxënësit të imagjinojnë situatën në të cilën u gjenden sundimtarët feudalë të Ballkanit gjatë asaj periudhe dhe i ndihmon ata të formulojnë argumentet në letër. Pas përfundimit të detyrës, nxënësit lexojnë letrat e tyre dhe së bashku me mësuesin diskutojnë pasojat e mundshme të vendimeve të tyre për shtetin e tyre feudal. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e ndjeshmërisë historike, të menduarit kritik dhe të shkrimit krijues midis nxënësve përmes përvojës personale të ngjarjeve kryesore të rënies së Ballkanit dhe Maqedonisë nën sundimin osman.
- Aktiviteti fillon duke i ndarë nxënësit në pesë grupe, secili i fokusuar në një sektor të ndryshëm ekonomik të Ballkanit mesjetar: bujqësi, blegtori, zeje, miniera dhe prerje monedhash dhe aktivitete të specializuara (bletari, vreshtari). Secili grup caktohet të hulumtojë temën e tij duke përdorur tekste shkollore dhe materiale shtesë, të përgatisë një tekst të shkurtër deri në 200 fjalë, të gjejë ose të vizatojë 2-3 ilustrime dhe të nxjerrë në pah 3-5 fakte kryesore. Mësuesi/ja siguron materiale të shtypura për secilin grup. Më pas nxënësit kombinojnë gjetjet e tyre në një hummer të madh të përbashkët, duke krijuar një përmbledhje vizuale të jetës ekonomike në Ballkanin mesjetar. Përndryshe, nëse shkolla ka aftësi teknike, grupet mund të përgatisin 2-3 sllajde për temën e tyre, të cilat më pas kombinohen në një prezantim të vetëm multimedial. Së fundi, grupet prezantojnë pjesët e tyre dhe mësuesi drejton një diskutim rreth ndërlidhjes së sektorëve të ndryshëm ekonomikë dhe ndikimit të tyre në shoqërinë mesjetare në Ballkan. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të hulumtojnë, të punojnë në ekip dhe të paraqesin kërkimin e tyre në mënyrë vizuale dhe informative.
- Ndahen nxënësit në dy grupe dhe u jepet detyra të hulumtojnë artin popullor lidhur me mbretin Marko. Duke vepruar kështu, grupi i parë caktohet të hulumtojë përrallat popullore dhe grupi i dytë të hulumtojë poezitë epike që lidhen me jetën e mbretit Marko. Pasi secili grup prezanton punën e tij, nxënësit u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme përmes diskutimit me ndihmën e mësuesit:
 - Kundër kujt luftoi mbreti Marko në përrallat popullore dhe kë mbronte?
 - Çfarë tipare karakteri zotëronte mbreti Marko?
 - Cila ishte pamja fizike e mbretit Marko?
 - Cilat ishin armët e tij dhe si dukej kali i tij?
 - A ndryshon dhe si ndryshon përshkrimi i mbretit Marko në përrallat popullore nga të dhënat për Mbretin Marko sipas burimeve historike?
 Mësuesi merr pjesë në diskutim dhe i udhëzon nxënësit drejt përgjigjeve të sakta. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e aftësive për

kërkim, puna ekipore, të menduarit kritik dhe një kuptim më i thellë i dallimeve midis artit popullor dhe burimeve historike. Mësimdhënësi organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndani nxënësit në tre ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e ekipeve. Shpjegon rregullat e kuizit: 1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e përgjigjeve. Mësuesi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim specifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë. 2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose përgjigjet gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi B. 3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësimdhënësi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për vendosjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe vendos pikët për çdo ekip në tabelë.

Tema: BALLKANI DHE MAQEDONIA NËN SUNDIMIN OSMAN

Orët e përgjithshme: 12 orë

Rezultatet nga mësimi:

Nxënësi/nxënësja do të jetë i/e aftë të:

1. shpjegon sistemin e osmanlinjve të qeverisjes shtetërore;
2. rendit dhe dallon format e qëndresës së popujve ballkanikë kundër sundimit osman;
3. thekson shembuj të kryengritjeve në Ballkan dhe në Maqedoni kundër sundimit osman dhe kupton rëndësinë e tyre;
4. shpjegon ndryshimet demografike, sociale dhe ekonomike në Ballkan dhe Maqedoni nën sundimin osman;
5. shpjegon dhe dallon marrëdhëniet shoqërore në shtetin Osman gjatë zenitit të tij territorial dhe gjatë rënies së tij;
6. përshkruan jetën ekonomike në Ballkan dhe në Maqedoni nën sundimin osman;
7. rendit arritjet më të rëndësishme kulturore të popujve ballkanikë nën sundimin osman dhe kupton rëndësinë e tyre;
8. shpjegon raportin e shtetit osman ndaj Kryepeshkopatës së Ohrit në periudha të ndryshme dhe kupton pasojat e shfuqizimit të saj.

Nxënësi/nxënësja do:

1. të zhvillojë respektin për trashëgiminë kulturore të periudhës osmane si një trashëgimi e përbashkët kulturore e popujve të Ballkanit.

Përmbajtjet (dhe nocionet)

Standardet e vlerësimit

• **Shteti osman**

(sulltani, veziri, divani, ejaleti, spahia, jeniçerët, sanxhaku, kadija, saraj, e drejta e sheriatit, Mehmeti II Pushtuesi, Sulejmani i Madhërisëm)

- Shpjegon sistemin politik dhe administrativ të shtetit osman.

- Kupton rolin e jeniçerëve në historinë e shtetit osman.

- Thekson sundimtarët më të rëndësishëm të shtetit osman dhe shpjegon rolin e tyre në forcimin dhe zgjerimin e shtetit.

• Rezistenca kundër sundimit osman në Ballkan dhe Maqedoni (rezistenca aktive, rezistenca pasive, hajdutëria, banditizmi, trazirat, rebelimet)	• Liston arsyet e rezistencës së popujve ballkanikë kundër sundimit osman. • Njih dallimet ndërmjet rezistencës aktive dhe pasive. • Thekson shembuj të rezistencës aktive dhe pasive kundër sundimit osman. • Përshkruan lëvizjen hajdute si formën më të zakonshme të rezistencës aktive. • Njih dhe dallon format më të larta të rezistencës kundër sundimit osman (rebelime dhe kryengritje).
• Kryengritja e Skënderbeut (Kastrioti, Gjergj Kastrioti, Skënderbeu, Kruja, Lidhja e Lezhës, Fusha e Torviollit, mbrojtës i fesë krishtere, Marin Barleti)	• Përshkruan dhe dallon jetën dhe veprën e Skënderbeut si pjesë e sistemit të sundimit osman dhe si kryengritës kundër sundimit osman. • Thekson arsyet e kryengritjes së Skënderbeut kundër sundimit osman. • Shpjegon rëndësinë e formimit të Lidhjes së Lezhës. • Shënon në hartë historike ngjarjet dhe betejat më të rëndësishme nga koha e kryengritjes së Skënderbeut. • Shpjegon rëndësinë e Skënderbeut për historinë shqiptare dhe vendet e Evropës Perëndimore. • Përshkruan situatën në Shqipëri pas vdekjes së Skënderbeut.
• Kryengritja e Karposhit (Lufta austro - turke, Karposhi, martolozbashi, Pikolomini, Shkupi, murtaja, Selim Giraj, Leopold I, Ura e gurit)	• Shpjegon rrethanat në të cilat u zhvillua Kryengritja e Karposhit. • Përshkruan jetën e Karposhit para Kryengritjes. • Shënon në një hartë historike territorin që u përfshi nga Kryengritja e Karposhit. • Shpjegon pasojat e Kryengritjes së Karposhit. • Kupton rëndësinë e Kryengritjes së Karposhit në historinë e Maqedonisë.
• Ndryshimet demografike, sociale dhe ekonomike pas pushtimit osman të Ballkanit dhe Maqedonisë (kolonizimi, jurukët, hebrenjtë, romët, islamizimi, Mehmed pashë Sokoloviq, sistemi timar-spahik, asker, raja, devshirme, dhjeta)	• Shpjegon dhe dallon proceset e kolonizimit dhe islamizimit në Ballkan dhe Maqedoni. • Shpjegon arsyet e vendosjes së hebrenjve në Perandorinë Osmane. • Shpjegon sistemin timar-spahik në shtetin osman. • Përshkruan strukturën shoqërore të popullsisë në shtetin osman. • Thekson shembuj të ndikimit të shtetit osman në jetën e përditshme të njerëzve në Ballkan.

• Ekonomia dhe jeta e përditshme në Ballkan dhe Maqedoni nën sundimin osman (bujqësi, blegtori, xehetari, zejtar, Panairi i Doljanit)	• Përshkruan jetën ekonomike në Ballkan dhe Maqedoni nën sundimin osman. • Liston qendrat më të rëndësishme të minierave në Ballkan dhe Maqedoni. • Jep shembuj të zejeve dhe panaiereve më të rëndësishme nga Maqedonia nën sundimin osman. • Bën dallimin midis ekonomive rurale dhe urbane.
• Kultura dhe trashëgimia kulturore e Ballkanit dhe e Maqedonisë nga shekulli XV deri në shekullin XVIII (manastiret, qendrat letrare, Hristofor Zhefaroviq, Stematografia, kishat e shpellave, piktura e shpellave, xhami, turbe, hamam, han, bezisten, saat kulla, vakëfi, arkitekturë orientale, medreset, hoxhallarët, damaskenët)	• Shpjegon arritjet më të rëndësishme kulturore të popujve ballkanikë nën sundimin osman. • Citon shembuj të arkitekturës osmane në Ballkan dhe Maqedoni. • Shpjegon nëpërmjet shembujve ndikimin e trashëgimisë osmane në kulturën dhe artin e popujve të sotëm të Ballkanit (muzikë, kuzhinë etj.). • Njih rëndësinë e monumenteve historike të periudhës osmane si një trashëgimi e përbashkët kulturore e popujve të Ballkanit.
• Pozita e Kryepeshkopatës së Ohrit në shtetin osman (Shën Sofia, Shën Mëria Perivleta, Athanasi I, Arseni, Mustafa III, Patriarkana e Kostandinopojës)	• Shpjegon arsyet e qëndrimit të ndryshëm të shtetit osman ndaj Kryepeshkopatës së Ohrit në periudha të ndryshme të historisë. • Citon shembuj të lidhjeve të Kryepeshkopatës së Ohrit me sundimtarët evropianë dhe kishën katolike. • Shpjegon marrëdhëniet ndërmjet Kryepeshkopatës së Ohrit dhe Patriarkanës së Kostandinopojës. • Thekson arsyet e shfuqizimit të Kryepeshkopatës së Ohrit. • Kupton rëndësinë e shfuqizimit të Kryepeshkopatës së Ohrit në historinë e Maqedonisë.

Shembuj të aktiviteteve

- Nxënësit, të ndarë në katër grupe, hulumtojnë në internet për aspekte të ndryshme të sistemit politik dhe administrativ të shtetit osman. Grupi i parë hulumton sundimin e Sulltanit, i dyti për vezirët dhe rolin e tyre në sundimin osman, i treti për ndarjen administrative në shtetin osman dhe i katërti për ushtrinë osmane dhe korpusin jeniçer. Grupet paraqesin njohuritë e tyre dhe më pas përmes diskutimit nxirret përfundimi se shteti osman ishte një shtet i mirëorganizuar me karakter teokratik dhe të centralizuar. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e aftësive kërkimore, punën në grup, të menduarit kritik dhe një kuptim më të thellë të funksionimit të shtetit osman.
- Nxënësit shikojnë një prezantim vizual për Rezistencën kundër sundimit osman në Ballkan dhe Maqedoni, duke marrë informacione përkatëse mbi temën. Më pas mësuesi vizaton në tabelë një tabelë krahasimi, ku shkruhet “rezistenca pasive” në anën e majtë dhe “rezistenca aktive” në të djathtë. Çdo nxënës caktohet të plotësojë tabelën me format e rezistencës pasive dhe aktive. Më pas, nxënësit së bashku me mësuesin kontrollojnë saktësinë e përgjigjeve të tyre dhe, nëse është e nevojshme, mësuesi shpjegon më tej format e rezistencës. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, analizën krahasuese dhe një kuptim më të thellë të ngjashmërive dhe dallimeve midis formave të rezistencës aktive dhe pasive.
- Ndahen nxënësit në pesë grupe dhe hulumtojnë. Grupi i parë hulumton jetën dhe veprën e Gjergj Kastriotit (Skender-beut). Grupi i dytë heton shkaqet e kryengritjes dhe territoret që mbuloreshin prej saj. Grupi i tretë heton formimin e Lidhjes së Lezhës dhe vendimet e Lidhjes. Grupi i katërt heton shtypjen e Kryengritjes së Skënderbeut pas vdekjes së tij dhe rezultatet e saj dhe grupi i pestë heton jetën në Shqipërinë nën sundimin osman. Grupet përgatisin prezantime dhe nxjerrin në pah ngjarjet më domethënëse nga koha e kryengritjes së Skënderbeut dhe pas vendosjes së plotë të sundimit osman në trevat shqiptare. Ky aktivitet nxit të menduarit kritik, aftësitë kërkimore, punën në grup dhe një kuptim më të thellë të aspekteve të ndryshme të jetës dhe kryengritjes së Skënderbeut.
- Nxënësit ndahen në disa grupe të vogla. Çdo grup merr "burime historike" të ndryshme që lidhen me Kryengritjen e Karposhit, d.m.th. fragmente të shkurtra nga dokumentet historike, përshkrime të ngjarjeve dhe emra njerëzish dhe vendndodhesh. Detyra e nxënësve është të analizojnë këtë informacion dhe të "rindërtojnë" historinë e kryengritjes.

Grupet duhet t'u përgjigjen pyetjeve kryesore si:

- Kush ishte Karposhi dhe cili ishte roli i tij?
- Cilat ishin arsyt e kryengritjes?
- Cilat zona u përfshinë nga kryengritja?
- Cilat ishin ngjarjet kryesore?
- Si përfundoi kryengritja dhe cilat ishin pasojat?

Pas përfundimit të detyrës, secili grup prezanton rezultatet e tij, pasuar nga një diskutim duke krahasuar të ndryshmet "rikonstruksionet" dhe diskuton se si historianët punojnë me informacion të kufizuar për të kuptuar ngjarjet e kaluara. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të mendojnë në mënyrë kritike, të analizojnë informacionin dhe të bashkëpunojnë, ndërkohë që mësojnë për një ngjarje të rëndësishme në historinë e Maqedonisë në mënyrë interaktive.

- Nxënësit ndahen në grupe dhe secili grup hulumton një aspekt të jetës së përditshme të njerëzve në Perandorinë Osmane: ushqimi, veshmbathja, zakonet, familja. Qëllimi është që të gjitha grupet të përgatisin së bashku një poster të madh, i cili do të përshkruajë çdo aspekt të jetës përmes fotografive që nxënësit gjejnë në internet, printojnë, presin dhe ngjitin në një poster të madh me tituj të përshatshëm, duke i kushtuar vëmendje imazheve që tregojnë njerëz nga

të gjitha kategoritë sociale, etnike dhe gjinore. Më pas secili grup përdor figurat për të përshkruar aspektin e jetës së përditshme në të cilën kanë punuar. Në fund, në një diskutim të hapur, bashkërisht arrihet në përfundimin se jeta e përditshme e njerëzve në shtetin osman ndryshonte shumë në varësi të kategorisë shoqërore të cilës i përkisnin. Ky aktivitet i inkurajon nxënësit të hulumtojnë, të punojnë në ekip dhe t'i paraqesin gjetjet e tyre në mënyrë vizuale dhe informative.

- Nxënësve të ndarë në dy grupe u jepet detyra të përfytyrojnë një situatë imagjinare në të cilën: 1. Nxënësit e grupit A janë udhëtues që kanë vizituar një fshat në Maqedoninë e sundimit osman dhe pasi janë larguar nga fshati, shkruajnë "përshtypjet e tyre". Në tekst nxënësit shpjegojnë jetën ekonomike në fshatra dhe nxjerrin në pah ndryshimet me ekonominë urbane. 2. Nxënësit e grupit B janë shkrimtarë udhëtimesh që sapo kanë vizituar Panairin e Doljanës dhe po shkruajnë "përshtypjet e tyre" për atë që panë në panair. Në tekst, nxënësit përshkruajnë panairin dhe shpjegojnë rëndësinë e tyre në panairin më të famshëm në Ballkan dhe i përshkruajnë panairin dhe sqarojnë rëndësinë e tyre në historinë e Ballkanit dhe e Maqedonisë. Ky aktivitet inkurajon zhvillimin e të menduarit kritik, shkrimin krijues dhe një kuptim më të thellë të aspekteve të ndryshme të jetës në Ballkan nën sundimin osman.
- Nxënësit, të ndarë në grupe, identifikojnë objekte apo ndërtesa në afërsi të tyre që datojnë që nga periudha osmane. Ata shpesh i vizitojnë ato objekte, duke mbledhur fotografi të objekteve dhe informacione rreth tyre. Duke përdorur informacionin dhe fotografitë e mbledhura, nxënësit krijojnë një prezantim për objektet në afërsi të tyre dhe e prezantojnë atë në klasë. Më pas së bashku me mësuesin diskutojnë rëndësinë e monumenteve historike të periudhës osmane si trashëgimi e përbashkët kulturore e popujve të Ballkanit. Ky aktivitet inkurajon aftësitë kërkimore, punën në grup, sintezën e informacionit kyç dhe një kuptim më të thellë të rëndësisë së monumenteve historike nga periudha osmane.
- Mësimdhënësi/ja i ndan nxënësit në katër grupe dhe u jep detyrë të hulumtojnë. Grupi i parë hulumton marrëdhëniet e Kryepeshkopatës së Ohrit me autoritetet osmane në periudha të ndryshme. Grupi i dytë hulumton marrëdhëniet e Kryepeshkopatës së Ohrit me sundimtarët evropianë dhe kishën katolike. Grupi i tretë hulumton marrëdhëniet e Kryepeshkopatës së Ohrit me Patriarkanën e Konstandinopojës dhe grupi i katërt heton arsyet e shfuqizimit të Kryepeshkopatës së Ohrit. Më pas, të tre grupet përgatisin prezantime, duke theksuar njohuritë që kanë fituar gjatë hulumtimit. Ky aktivitet inkurajon të menduarit kritik, aftësitë kërkimore, punën ekipore dhe një kuptim më të thellë të aspekteve të ndryshme të pozitës së Kryepeshkopatës së Ohrit në shtetin osman.
- Mësimdhënësi/ja organizon një kuiz njohurish për të përcaktuar dhe sistemuar temën. Ndani nxënësit në tre ekipe (A, B, C), duke marrë parasysh barazinë e ekipeve. Shpjegon rregullat e kuizit: 1. Çdo ekip zgjedh një nxënës për t'iu përgjigjur pyetjeve. Anëtarët e tjerë të ekipit marrin pjesë në formulimin e pyetjeve. Mësuesi/ja i lexon një pyetje ekipit A (pyetjet e kuizit janë në formën e një prezantimi, të ilustruar me një figurë ose vizatim specifik), i cili përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ju merrni 1 pikë. 2. Nëse ekipi A nuk e di përgjigjen ose përgjigjet gabim, ekipi B përgjigjet. Për një përgjigje të saktë ata marrin 1 pikë, nëse bëjnë gabim ose nuk e dinë përgjigjen, përgjigjet ekipi B. 3. Ekipi B i përgjigjet së pari pyetjes së dytë duke përdorur të njëjtin parim, ekipi C i përgjigjet të tretës dhe kështu me radhë deri në fund të listës së pyetjeve. Mësimdhënësi/ja vizaton një tabelë në dërrasën e zezë për futjen e pikave. Ai kontrollon saktësinë e përgjigjeve dhe fut pikët për çdo ekip në tabelë.

GJITHËPRFSHIRJA, BARAZIA GJINORE/SENZITIVITETI, INTERKULTURALITETI DHE INTEGRIMI NDËRLËNDOR

Mësimdhënësi siguron gjithëpërfshirje duke i përfshirë të gjithë nxënësit në të gjitha aktivitetet gjatë orës së mësimi. Në të njëjtën kohë, ai i mundëson secilit fëmijë të angazhohet në mënyrë njohëse dhe emocionale përmes përdorimit të qasjeve të përshtatshme metodike (individualizimi, diferencimi, puna në grup, mbështetja e shokëve të klasës). Kur punon me nxënës me aftësi të kufizuara, ai zbaton një plan edukativ individual (me rezultate të personalizuar të nxënësve dhe standarde vlerësimi) dhe sa herë që është e mundur përdor mbështetje shtesë nga persona të tjerë (asistentë personalë dhe arsimorë, ndërmjetës edukativë, tutorë vullnetarë dhe profesionistë nga shkollat me qendër burimore.). Ai monitoron rregullisht të gjithë nxënësit, veçanërisht ata nga grupet vulnerabil, në mënyrë që të mund të identifikojë menjëherë vështirësitë e të nxënësve, t'i inkurajojë dhe mbështesë ata në arritjen e rezultateve të nxënësve

Gjatë realizimit të aktiviteteve mësuesi/ja trajton një lloj si djemtë ashtu edhe vajzat, duke u kujdesur që të mos u caktojë role të stereotipizuara gjinore. Gjatë formimit të grupeve të punës, ai përpiqet të sigurojë një ekuilibër në aspektin gjinor. Kur zgjedh materiale shtesë mësimore, ai përdor ilustrime dhe shembuj që janë të ndjeshëm gjinor dhe etnik/kulturor dhe inkurajojnë barazinë gjinore, domethënë promovojnë ndërkulturalizmin.

Kur është e mundur, mësuesi përdor integrimin e temave/përmbajtjes/koncepteve në planifikimin dhe zbatimin e mësimdhënies. Integrimi i lejon nxënësit të përfshijnë këndvështrimet e lëndëve të tjera në atë që studiojnë në këtë lëndë dhe të lidhin njohuritë nga fusha të ndryshme në një tërësi.

VLERËSIMI I ARRITJEVE TË NXËNËSËVE

Për t'i mundësuar nxënësve arritjen e standardeve të pritura të vlerësimit, mësuesi monitoron vazhdimisht aktivitetet e nxënësve gjatë mësimdhënies dhe mësimnxënies dhe mbledh informacion për përparimin e secilit nxënës. Për pjesëmarrjen në aktivitete, nxënësit marrin komente kthyesë që tregojnë nivelin e suksesit në realizimin e aktivitetit/detyrës dhe japin drejtime për përmirësim (vlerësim formues). Për këtë qëllim mësuesi monitoron dhe vlerëson:

- përgjigje me gojë për pyetjet e bëra nga mësuesi ose shokët e klasës,
- aktivitete kërkimore për mbledhjen e të dhënave,
- prodhime (prezantime multimediale, postera, broshura dhe lloje të tjera prezantimesh),
- kontribut në punën në grupe të vogla
- detyrat e shtëpisë dhe
- përgjigjet e kuizeve dhe testeve.

Pas përfundimit të mësimi të çdo teme mësimore, nxënësi merr një notë numerike përmbledhëse për standardet e arritura të vlerësimit. Vlerësimi përmbledhës kryhet si një kombinim i rezultatit të arritur në një test njohurish në kombinim me vlerësimin e progresit të konstatuar nëpërmjet teknikave të ndryshme të vlerësimit formues. Gjatë dhe në fund të vitit shkollor merr nota numerike.

Fillimi i zbatimit të programit mësimor	Viti shkollor 2025/2026
Institucioni/ bartësi i programit	Byroja e Zhvillimit të Arsimit
Në pajtim me nenin 30, paragrafi 3 të Ligjit për Arsimin Fillor ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 161/19 dhe 229/20 dhe 3/25), ministrja e Arsimit dhe Shkencës miratoi programin mësimor në lëndën <i>Historia</i> për klasën VII.	nr. 12 – 1900/4 29.1.2025 Ministre e Arsimit dhe Shkencës, Prof. dr. Vesna Janevska d.v